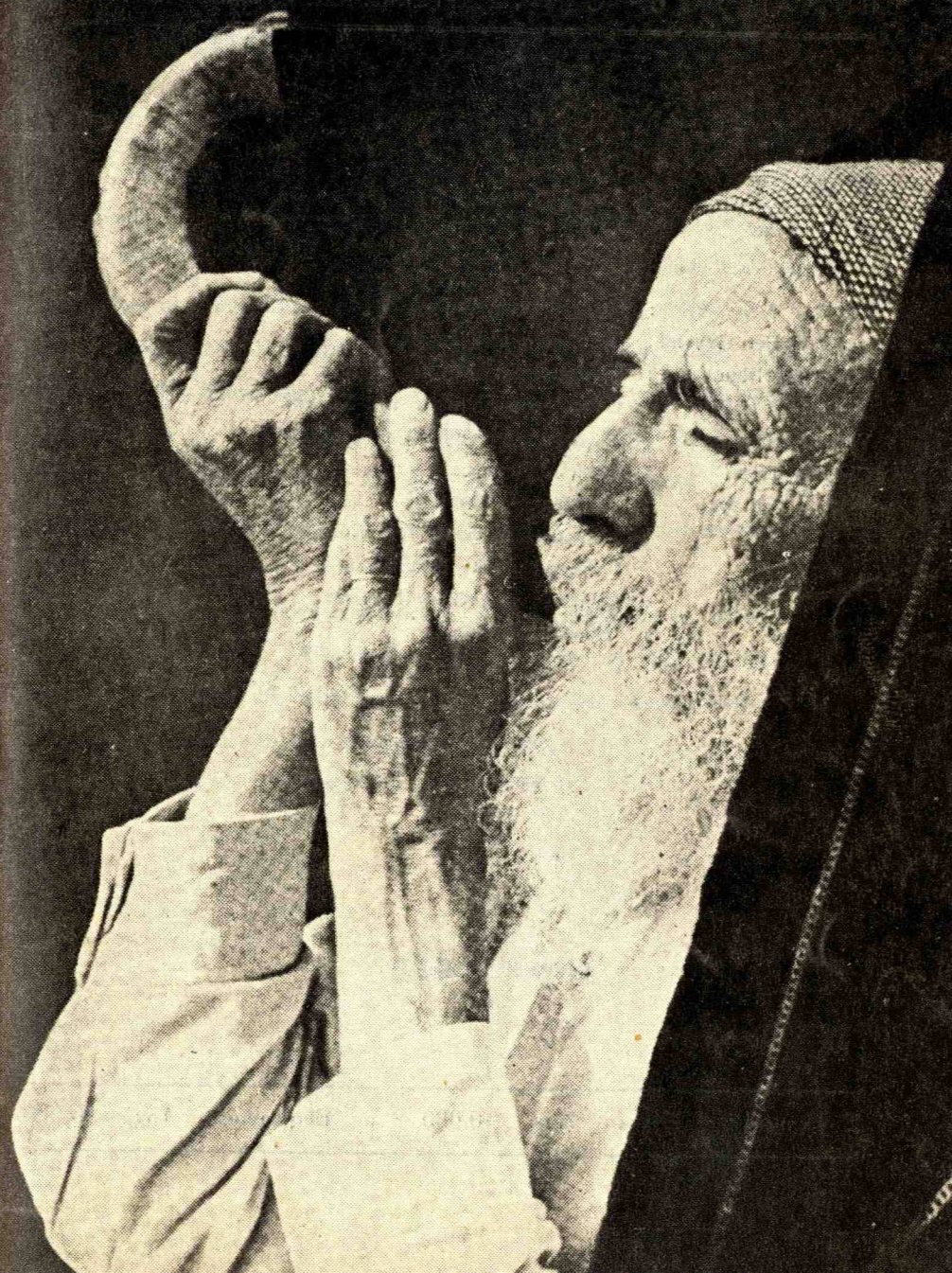

ΚΕΦΑΛΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1949

ΕΛΛΟΥΣ 5709

ΕΤΟΣ Α' — ΑΡΙΘ. 6

ΚΕΟΥΛΑ

(ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΙΣ)

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΚΕΡΕΝ ΚΑΓ' ΕΜΕΤ ΛΕΪΣΡΑΕΛ
(ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΡΡΙΚΟΣ Κ. ΦΟΡΤΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ 3 - ΤΗΛ. 28556

ΕΤΟΣ Α' - ΑΡΙΘ. 6 - ΑΘΗΝΑΙ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1949, ΕΛΛΟΥΛ 5709

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
* : Προτοῦ ἀντηχῆσι τὸ Σοφάρ	3
Israel Y. Ben Gavriel : Ἐκκλησία καὶ Ἰσραήλ	4
Azriel Karlibach : Τί ἔμεινε ἀπ' αὐτὸν	9
* : Οἱ τελευταῖες μέρες τοῦ Χέρτσλ	14
Yehouda Haetzrahi : Ὁ «σάμπρα» γυρεύει νέες ἀξίες	16
Chlomo Tanaï : Ἰγκάλ Ἰαντίν	19
P. Bat- Yedidiah : Ἠγέτες τοῦ Ἰσραήλ	24
E. K. Φ. : Μηνιαία Πολιτικὴ Ἀνασκόπησις	26
* : Γράμματα στὸν Διευθυντὴ	27
* : Εἰδήσεις τοῦ Κέρεν Καγιέμετ	29
* : Ἑβραϊκὸ Πνεῦμα	31

Στὸ ἐξώφυλλο : Τὸ Σοφάρ

Συνδρομαί : Ἐτησίαι Δοχ. 40.000 Ἑξαμηνιαία Δοχ. 20.000

Προτοῦ ἀντηχῆσι τὸ Σοφάρ...

Στις μέρες αὐτὲς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς μετάνοιας τῆς ἐλπίδας καὶ τῆς συγνώμης, ὡς ἀναλογισθοῦμε τὰ ἔργα μας καὶ ὡς ἀντικρούσουμε κατὰματα τὸ χρέος μας. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ἰσραήλ στὴ χιλιετῆ πατρίδα του πρέπει νὰ μᾶς δώσῃ τὴ συναίσθησι τῆς μοναδικότητος τοῦ χρέους αὐτοῦ ἢ ἀσπίδα τοῦ Δαβὶδ εἶναι πάντα τὸ σύμβολο τῆς πίστεως ἀλλὰ ξανάγινε καὶ ἔμβλημα τοῦ ἔθνους. Ἀντλήσαμε ἀπὸ τὸ ἀγωνιζόμενον Γισοὺβ τιμὴ, δόξα, ἐλπίδα. Ἀποθανθήκαμε σὶ τὸ αἷμα μας τὴν ἀγνωσιθ θέρμη μᾶς ἔστω καὶ μακρονῆς ἔστιάς. Καὶ ἀρπάξαμε ἀπὸ τὴν ἄκρη τὴ σημαία του, ποὺ τὴ στήριξε πάνω σ' ἄπειρα πτώματα γιὰ νὰ τὴ σηκώσῃ ψηλά, γιὰ νὰ σκεπασθοῦμε καὶ με αὐτή.

Καὶ τώρα πᾶμε σὶ τὴ Συναγωγὴ. Καὶ θὰ βάλουμε τὸ ταλέντ. Καὶ θὰ ζητήσουμε συγνώμη. Εἶναι ἡ ὥρα τοῦ καθαροῦ, ἡ ὥρα ποὺ θὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ἰσορροπία τῆς συνείδησός μας. Πήραμε καὶ πέρνουμε συνεχῶς ὧρα εἶναι νὰ δώσουμε. Προτοῦ ἀντηχῆσι τὸ Σοφάρ...

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΙΣΡΑΗΛ

Τὸ Σύνταγμα τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ διακηρύσσει τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν πολιτῶν ἀνεξαρτήτως φυλῆς, ἐθνικότητας ἢ θρησκείας. Αὐτὴ ἡ διακήρυξη καθορίζει πρῶτα πρῶτα τὴ θέση τῆς Ἐκκλησίας στὸ Κράτος. Ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει κρατικὴ θρησκεία, ὁ νόμος δὲν κάνει καμμιά διαφορὰ μεταξὺ ἑβραίων χριστιανῶν ἢ μουσουλμάνων. Ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴ χώρα, ἅγια γιὰ τρεῖς θρησκείες, ἡ θρησκεία ποτίζει περισσότερο ἀπὸ τις ἄλλες δημοκρατικὲς χώρες τὴν καθ' ἑαυτὴν ζωὴν Συνεπῶς ἐπεβάλλετο ἡ δημιουργία ἐνὸς Ὑπουργείου Θρησκευμάτων πού θά εἶχε ὡς ἀποστολὴ ὄχι μόνο τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸ τῶν ὁρίων μεταξὺ θρησκείας καὶ κράτους, ἀλλὰ καὶ τὴν προστασία τῶν δικαιωμάτων τῶν θρησκευτικῶν ἰδρυμάτων. Τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων κ' δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀτομικὴ ἀσκηση τῆς ἑβραϊκῆς, χριστιανικῆς ἢ μουσουλμανικῆς θρησκείας, ἀλλὰ μὲ τὰ θρησκευτικὰ ἰδρύματα καὶ μὲ τὴ γενικὴ διοίκηση τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων.

Αὐτὸ εἶναι ὅλο τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου καὶ ταυτοχρόνως ἡ ἀρχὴ τῆς ἐσωτερικῆς του ὁργανώσεως.

Τὸ Ὑπουργεῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία τμήματα: ἓνα ἑβραϊκὸ, ἓνα χριστιανικὸ καὶ ἓνα μουσουλμανικὸ, ὑπὸ τὴ διεύθυνση ἐιδικῶν πού ἀνήκουν στὰ θρησκευτικὰ κόμματα. Τὸ χριστιανικὸ τμήμα διόρισε ἓνα σύνδεσμο σὲ κάθε μεγάλη περιοχὴ τῆς χώρας, πού βρίσκεται σ' ἄμεση ἐπαφὴ μὲ ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἰδρύματα καὶ μὲ ὅσες τις χριστιανικὲς προσωπικότητες τοῦ τομέα του. Εἶναι ὁ σύνδεσμος πού φροντίζει γιὰ τὸν ἐφοδιασμὸ τῶν ἀπομονωμένων μοναστηρίων, πού βρίσκονται σὲ παραμεθόριες περιοχές, ὑπὸ τὸν ἐλεγχὸ τοῦ στρατοῦ. Εἶναι ὁ σύνδεσμος πού ἐξασφαλίζει τὴν ἐπικοινωνία τῶν μοναχῶν καὶ τῶν παπάδων, πού συχνὰ δὲν μιλάνε ἑβραϊκά, μὲ τις πολιτικὲς καὶ στρατιωτικὲς ἀρχές. Εἶναι ὁ σύνδεσμος πού φροντίζει γιὰ τις ἀδειες ἀπαραίτητες γιὰ τοὺς κληρικούς πού θέλουν νὰ περάσουν τις γραμμές, ἀδειες πού δὲν χορηγοῦνται στοὺς πολίτες. (Τελευταίως σ' ἓνδεκα Φραγκισκανούς, πού ἐρχόντουσαν ἀπὸ ἀραβοκρατούμενες περιοχές, ἐπετράπη ἡ εἴσοδος στὸ Ἰσραήλ).

Φυσικὰ ἡ ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου ἐπεκτείνεται ἐπίσης στὸ διακανονισμὸ τῶν διαφορῶν πού μποροῦν νὰ προκύψουν μεταξὺ τῶν διαφόρων ἰδρυμάτων στὴν ἐπισκευὴ τῶν πολεμικῶν ζημιῶν πού ὑπέστη ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὴ διαφύλαξη τοῦ ἐιδικοῦ κανονισμοῦ τῶν κληρικῶν. (Παραδείγματός χάριν, τὰ μέλη τῶν θρησκευτικῶν ταγμάτων ἀπαλλασσονται ἀπὸ τοὺς φόρους). Φυσικὰ αὐτοὶ οἱ σύνδεσμοι γνωρίζουν κατὰ βάθος τις Ἐκκλησίες καὶ τις διαφορὲς συνήθειες ἀπ' τις ὁποῖες τὰ πολλὰ θρησκευτικὰ τάγματα διακρίνονται μετὰξύ τους). Καὶ αὐτὲς οἱ ἀποχρώσεις εἶναι παρὰ πολλές, ὅπως φαίνεται κι' ἀπ' τὴν παρακάτω ἀπλὴ ἀπαρίθμηση τῶν χριστιανικῶν αἰρέσεων στὸ Ἰσραήλ, ὅπου ἔχουν διακόσιες περίπου ἑκκλησίες καὶ μοναστήρια.

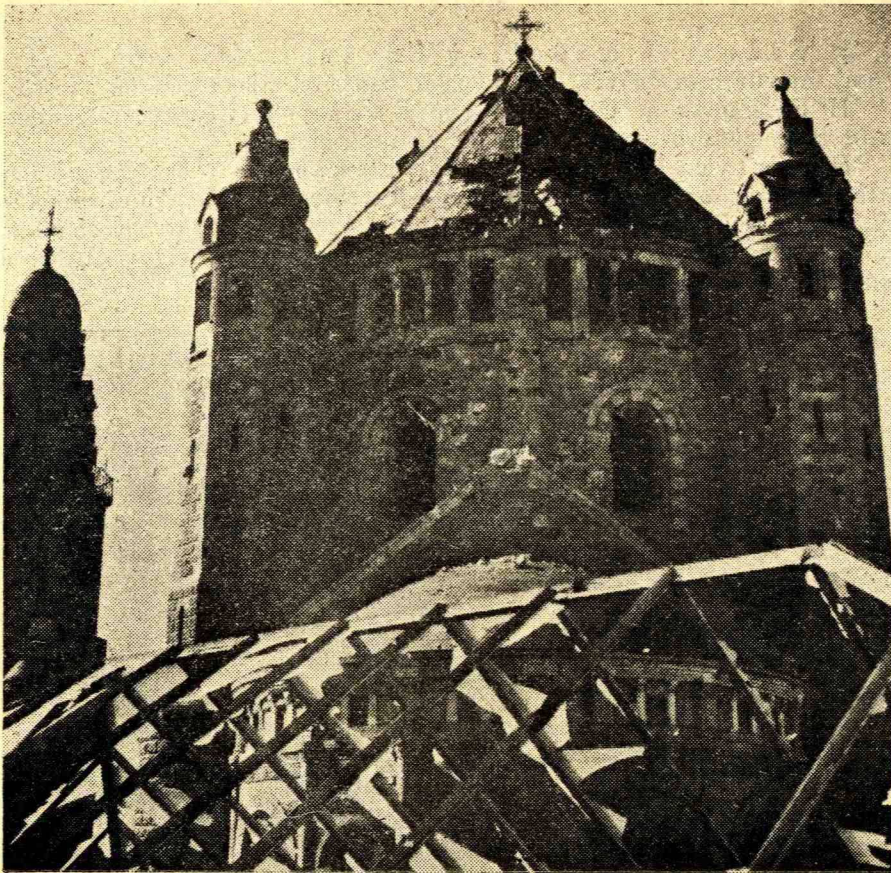
Οἱ Ἐκκλησίες.

Ἡ Ἑλληνικὴ Καθολικὴ Ἐκκλησία (πρὸ παντὸς στὴ Γαλιλαία). Διευθύνεται ἀπ' ἓνα ἀρχιεπίσκοπο καὶ ἔχει εἴκοσι χιλιάδες πιστοίς.
Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία: δεκαπέντε χιλιάδες πιστοὶ πού διευθύνονται ἀπὸ μερικοὺς ἀρχιμανδρίτες.

Ἡ Λατινικὴ ἢ Καθολικὴ Ἐκκλησία: δεκαῆξη χιλιάδες πιστοί, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους πολλοὶ παπάδες καὶ καλόγηρες. (Μεταξὺ τῶν ὁποίων πάμπολλοι ξένοι, ἡ ἐλευθερία κινήσεως τῶν ὁποίων οὐδέποτε ἐμποδίσθηκε παρ' ὅλον τὸν πόλεμο, ἐνῶ οἱ Ἄγγλοι, κατὰ τὸν πόλεμο, εἶχαν κλείσει σὲ στρατόπεδο συγκεντρώσεως ἰταλίδες καλόγηρες).

Ὁ πῆτερ Τερέντιος Κὺρ μὲ ἑβραίους μαθητὰς καὶ στρατιῶτες σὲ μιὰ ἐκδρομὴ στὸ Ἐὶν Καρέμ.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως στο ὄρος Σιών με στέγη κατεστραμμένη ἀπ' τὶς ἀραβικὲς ὀβίδες.

Κοντὰ στὰ λιβανικὰ σύνορα, οἱ Μαρονίτες, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἡγεσία ἐνὸς μαρονίτη πατριάρχη ποὺ ἐδρεύει στὸ Λίβανο, καὶ συνεπῶς σ' ἐχθρικό ἔδαφος.

Ἐπάρχουν ἀρμενικὲς καὶ κοπτικὲς κοινότητες (τῶν ὁποίων ὁ ἀρχιεπίσκοπος κάθεται ἐπίσης σ' ἐχθρικό ἔδαφος, στὴν παλιὰ πόλη τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ περνᾷ ἐλεύθερα τὶς γραμμὲς) καὶ τέλος οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἀβυσσηνίας.

Ἡ Ἀγγλικανικὴ διαμαρτυρομένη ἐκκλησία. Διαρεῖται σὲ δύο ἀφρέσεις, τὴν εὐρωπαϊκὴ καὶ τὴν ἀραβικὴ. Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς κάθεται ἐπίσης στὴν παλιὰ πόλη τῆς Ἱερουσαλήμ. Αὐτὴ ἡ ἐκκλησία διατηρεῖ δύο ἀποστολὲς προσηλυτισμοῦ, μιὰ ἐβραϊκὴ καὶ μιὰ ἀραβικὴ, στὶς ὁποῖες τὸ Κράτος δὲν κάνει καμμιά δυσκολία, καὶ ποὺ ἄλλωστε δὲν σημειώνουν καμμιά ἐπιτυχία μεταξὺ τῶν Ἑβραίων.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σκωτίας. Διατηρεῖ ἐπίσης ἀποστολὲς. Οἱ ἄλλες διαμαρτυρομένης ἀφρέσεις: βαπτιστὲς, λουθερικοὶ καὶ καλβινιστὲς, χρωστᾶνε στοὺς πιστοὺς τοὺς τὴν δραστηριότητά του.

Οἱ περισσότερες ἀπ' τὶς Ἐκκλησίες ἔχουν μεγάλα κτήματα σκορπισμένα

σ' ὅλη τὴ χώρα. Τὸ Κράτος δὲν ἀνακατεύεται μὲ κανένα τρόπο στὴ διαχείρισή τους. Τὸ Κράτος σκοπεύει νὰ κρατήσῃ τὸ προπολεμικό «στάτους κβό» καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ταχύτερο στὶς Ἐκκλησίες τὰ κτήματα ποὺ ἔχουν ἐνδεχομένως καταληφθῆ κατὰ τὸν πόλεμο (Ἄς προσθέσουμε ὅτι καμμιά Ἐκκλησία καὶ κανένας Ἅγιος Τόπος δὲν ἔχει καταληφθῆ ἀπ' τὸν Ἰσραηλιανὸ στρατό). Μία εἰδικὴ ἐπιτροπὴ φροντίζει γιὰ τὴν ἱκανοποιητικὴ λύση ὅλων τῶν προβλημάτων (ἀποζημιώσεις π.χ.) ποὺ μποροῦν νὰ προκύψουν.

Οἱ Ἅγιοι Τόποι

Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ τῆς διατηρήσεως τοῦ «στάτους κβό» γίνεται ἰδιαίτερος αἰσθητὴ στὸ ζήτημα τῶν Ἁγίων Τόπων. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ὑπῆρξε πάντοτε λεπτὸ καὶ τόσο μὲ τοὺς Τούρκους ὅσο καὶ ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἐντολή, προκάλεσε σκληροὺς ἀγῶνες μεταξὺ τῶν διαφόρων χριστιανικῶν ἀφρέσεων. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη τὸ Ἰσραὴλ βρίσκεται σὲ μιὰ πολιτικὴ κατάσταση καλλίτερη ἀπ' ἐκείνη τοῦ ἀντιπάλου του, τῆς Ὑπεριορδανίας. Πράγματι οἱ κυριώτεροι Ἅγιοι Τόποι ὅπως ὁ Ἅγιος Τάφος, βρίσκονται ἔξω ἀπ' τὰ σύνορά του, στὴ Βηθλεὲμ καὶ στὴν παλιὰ πόλη τῆς Ἱερουσαλήμ.

Οἱ Ἅγιοι Τόποι ποὺ βρίσκονται στὸ Ἰσραὴλ εἶναι δευτερευούσης σημασίας καὶ εἶναι ὅλοι ὑπὸ εἰδικὴν προστασία, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἐπισκεφθῆ κανεὶς παρὰ μόνο μὲ εἰδικὴν ἄδεια.

Ὅλες οἱ «περιουσίες τῆς ἐκκλησίας» ἅγιες ἢ ὄχι, ἔχουν αὐτὸ τὸ πρόνομο. Ἐπομένως οἰαδήποτε ἔρευνα γιὰ τὴν ἀνεύρεση κρυμμένων Ἀράβων — ἂς μὴ ξεχάσουμε ὅτι πολλοὶ παπάδες εἶναι Ἀραβες — πρέπει νὰ γίνῃ παρῶσα ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῆς ἐνδιαφερομένης θρησκευτικῆς κοινότητος καὶ ἐνὸς ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων. Πάντως οἱ ἔρευνες δὲν μποροῦν νὰ γίνουν νύχτα.

Κατὰ τὸν πόλεμο

Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τὸν πόλεμο καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐχθροπραξιῶν σημειώθηκαν μερικὲς παρεξηγήσεις. Ἀλλὰ ὁ στρατὸς τοῦ Ἰσραὴλ δὲν κατέστρεψε ποτὲ ἐκουσίως περιουσίες τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐνῶ μιὰ οὐδέτερη ἔκθεση μᾶς δίδει μιὰ εἰκόνα ἐντελῶς διαφοροτικὴ τῶν ἀραβικῶν ἐνεργειῶν. Ἐτσι ὁ αἰθιοπικὸς καθεδρικός ναὸς στὴν Ἱερουσαλήμ, μακριὰ ἀπ' τὸ μέτωπο δέχθηκε ἑκατὸν εἰκοσι ὀβίδες. Οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ καλογρηγὲς του ἔμειναν ἐπὶ μῆνες σὲ μιὰ κρύπτη διαστάσεων 4×5 μέτρων. Ἑβραῖοι γείτονες τοὺς ἔφεραν τροφίμα μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους. Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς μονῆς τῆς Παναγίας (Νοτο—Ντάμ) ἀνατινάχθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀραβες ἐνῶ τραβοῦσαν πάνω στὶς ἐβραϊκὲς θέσεις ἀπὸ τὸ κωδωνοστάσιο τῆς ἐκκλησίας τῆς Ντελιβράνης. Ἡ Ἰσραηλιανὴ κυβέρνησις εἶχε προτείνει ἐπανειλημμένως στὸν ΟΗΕ ν' ἀναλάβῃ τὴν προστασία τῶν Ἁγίων Τόπων. Ἀλλὰ ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς ἔμεινε χωρὶς ἀπάντησις. Χωρὶς ἀπάντησις ἔμεινε ἐπίσης ἡ ἐκκλησίᾳ τῶν μοναχῶν τῆς Ντορμισιὸν στὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ, ἀπ' τὸν ὁποῖο ζητοῦσαν νὰ τοὺς βγάλῃ ἀπ' τὴ θέση τους μεταξὺ τῶν δύο γραμμῶν τοῦ μετώπου. Αὐτοὶ οἱ μοναχοὶ μετεφέρθησαν ἐπὶ τέλους ἀπὸ ἐβραίους ἐθελοντὲς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς ἕνα καθολικὸ παπᾶ καὶ ἕνα Ἰσραηλιανὸ ἀξιωματικό. Οἱ ἐθελοντὲς παίζανε τὴ ζωὴ τους. Ἀπελευθέρωσαν ἐπίσης τοὺς πέντε γέρους παπάδες τοῦ Τσενάκουλου.

Ὁ Ραδιοσταθμὸς τοῦ Βατικανῶ διαψεύδει

Τέλος πάντων, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία στὸ Κράτος τοῦ Ἰσραὴλ δὲν

ἀποτελεῖ πρόβλημα. Πολλοὶ προσπαθοῦν ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς, καὶ στὸ ἔξωτερικό, νὰ δημιουργήσουν ἕνα πρόβλημα. Στὴν πραγματικότητα, κι' ἀπὸ τὰ δύο μέρη ὑπάρχει πολὺ καλὴ θέληση γιὰ νὰ διατηρηθῇ μιὰ θετικὴ ἐπαφή. Μιὰ ἀπόδειξη αὐτῆς τῆς συνεννοήσεως εἶναι ἡ συνεχῶς μεγαλύτερη ζήτηση ἑβραϊκῶν βιβλίων καὶ καθηγητῶν ἑβραϊκῆς γλώσσας ἀπὸ μέρους τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν ἰδρυμάτων. Γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ αὕτη τῆ ζήτηση ἡ κυβέρνησις ἀναγκάσθηκε τὸν τελευταῖον καιρὸ νὰ παραγγείλῃ ἰταλοεβραϊκὰ λεξικά στὴν Εὐρώπη. Ἡ ἀντιεβραϊκὴ προπαγάνδα στὸ ἔξωτερικό δὲν ἐπιδοκιμάζεται ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντες τῆς Ἐκκλησίας στὸ Ἰσραήλ. Ἔτσι τὸν τελευταῖον καιρὸ, ἕνας ἀνώτερος ἀξιωματοῦχος τῆς Ἐκκλησίας διέψευσε ἐπισήμως σ' ἕνα γράμμα πρὸς τὴν κυβέρνησις, μιὰ πληροφορία ποὺ εἶχε μεταδοθῆ ἀπὸ τὸ ραδιοσταθμὸ τοῦ Βατικανοῦ.

Ἔνα γράμμα στὸν Ὑπουργὸ τῶν Θρησκευμάτων

Θὰ τελειώσω αὐτὴν τὴ σύντομη ἔκθεσι μὲ μιὰ περικοπὴ ἀπ' ἕνα γράμμα ποὺ ἔστειλε στὸν ὕπουργὸ τῶν Θρησκευμάτων, Ραμπὶ Μαϊμόν, ὁ πατριαρχικὸς Βικάριος, πάτερ Τερέντιος. Εἶχα στὰ χέρια μου αὐτὸ τὸ γράμμα. Σχετικῶς μὲ τὴν προπαγάνδα ποὺ ἀναφέραμε πρὸς ἄπάνω, ἔγραφε: «Εἶναι λυπηρὸ ποὺ αὐτὲς οἱ ἱστορίες βρῖσκουν τόσο μεγάλο ἀκροατήριό σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ τῆς προπαγάνδας... Αὐτὸ προκαλεῖ σφαλμένους ἐντυπώσεις καὶ δημιουργεῖ παρεξηγήσεις... Θὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴ τοῦ ἀποστολικοῦ πατριάρχου στὴν ὑπόθεσι αὐτὴ καὶ θὰ τὸν παρακαλέσω νὰ προβῆ σὲ μιὰ ἐπίσημη δήλωση».

Τέτοιες δηλώσεις ἔγιναν κι' ἀπὸ ἄλλους ἀνωτέρους ἀξιωματοῦχους τῆς ἐκκλησίας καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ ρωμαίου πατριάρχου Μακ. Βεργκάνι, ποὺ εἶναι ταυτοχρόνως βικάριος τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀποστολικοῦ ἀπεσταλμένου. Τὸ πρὸ χτυπητὸ παράδειγμα τῶν καλῶν σχέσεων ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τοῦ Ἰσραήλ καὶ τῶν χριστιανικῶν κληρικῶν εἶναι τὸ ἔξῃς: οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ καλόγηροι τῆς «Τέρρα Σάνκτα» ἔβαλαν στὴ διάθεσι τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πανεπιστημίου ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ κτιρίου τους γιὰ τὴν ἐγκατάστασι τῶν ἐργαστηρίων καὶ τὰ μαθήματα. Μιὰ γαλλικὴ ἐφημερίδα ἀνήγγειλε ὅτι οἱ Ἰσραηλιανὲς ἀρχὲς εἶχαν διώξει τοὺς μοναχοὺς τῆς «Τέρρα Σάνκτα»...

ISRAEL Y. BEN-GAVRIEL

Τὶ ἔμεινε ἀπ' αὐτόν

Τοῦ Ἀζριέλ Κάρλιμπαχ

³ Ἦταν ἴσως ἀφέλεια...

³ Ἰσως περίμενα κανένα θαῦμα: νὰ τὸν δῶ νὰ βγαίνῃ ἀπ' τὸν τάφο του, ζωντανό, ὅπως τὸν ξέραμε ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνηρημένου σ' ἀπειρους τοίχους καὶ στραμμένη πρὸς ἑκατομμύρια ἑβραίων. Τὰ ἀσσυριακὰ γένια, τὰ μάτια βαθεῖα καὶ γεμάτα δάματα, τὰ χέρια σταυρωμένα πάνω στὸ στήθος— σ' ἕνα φωτοστέφανο, καὶ τὸ κεφάλι ψηλά, πάνω ἀπ' τὸ λαὸ δλόκληρο. Τὴν εἰκόνα ποὺ ἔχουμε πάντα σὴν καρδιά μας.

Εἶναι τόσο σκληρὸ νὰ τὸ πάρομε ἀπόφασι, ὅτι δὲν ὑπάρχει πιά... πῆγαμε νὰ τὸν συναντήσουμε. ντυμένοι σάν γιὸ μιὰ συνεντευξι. Θυμόμαστε μ' ἕνα χαμόγελο πόσο φρόντιζε γιὰ τὴν ἀφογη ἐμφάνισι τῶν δικῶν του καὶ πὼς ἀνάγκασε τὸν Μάξ Νορντιάου, σὲ παραμονὴ τοῦ πρώτου Σιωνιστικοῦ Συνεδρίου, νὰ βγάλῃ τὴ ρεδιγκότα του καὶ νὰ φορέσῃ ἕνα φράκο, δημιουργώ-τας ἔτσι μιὰ νέα παράδοσι. Διασχίζομε τοὺς ἔρημους δρόμους τῆς Βιέννης, κοιμισμένους ἀκόμα τόσο πρῶτ', κάτω ἀπὸ μιὰ δυνατὴ βροχὴ. Κυττάζοντας τὸν οὐρανὸ, σκεπτόμασταν ὅτι ἂν ὁ καιρὸς δὲν καλλιτέρευε, τὸ Ἰσραηλιανὸ ἀεροπλάνο θὰ καθυστεροῦσε κ' ἔμεϊς, οἱ λίγοι παρόντες, θὰ μέναμε μόνοι μαζί του. Στὴν ἀρχὴ δὲν εἴμασταν παρὰ 20 ἄτομα.

Στὴν εἴσοδο στεκόντουσαν βιεννέζοι ἀστυνομικοὶ ποὺ μᾶς χαιρέτησαν μὲ μεγάλη ἐπισημότητα. Οὔτε κἂν τοὺς κυττάξαμε. Λέγαμε ἀνάμεσά μας: «Σήμερα τὸ πρῶτό μᾶς χαιρετοῦνε. Χθὲς φωνάζανε: «Χάιλ Χίτλερ». Καὶ σήμερα τὸ μεσημέρι θὰ χαιρετίσουν μὲ τὸν ἴδιο σεβασμό, τὸ Σινέδριο τῆς Νεο-λαίας τοῦ Ἐπισκόπου Ἰννιτσερ στὸ ὁποῖο θὰ ζητηθῇ φανερὰ ἡ ἐπιστροφὴ ἐκείνων ποὺ, ἂν ἦσαν ἐδῶ, θὰ κυνηγοῦσαν τοὺς τελευταίους ἐπιζήσαντες τῆς τοπικῆς ἑβραϊκῆς κοινότητας.

³ Ἀφίσαμε πίσω μας τοὺς ἀστυνομικοὺς. Ἐνας ἀπὸ μᾶς τοὺς εἶπε ὅτι ἡ παρουσία τους ἦταν περιττὴ κι' ἔτσι ξαφανίσθηκαν. Τοὺς προσπεράσαμε ὑπερήφανα, μὲ τὰ μάτια στραμμένα στὸ μονοπάτι στὸ ὁποῖο προχωροῦσαμε. Φθάσαμε κοντὰ σὲ τρία φέρετρα ἀπὸ ἀλουμίνιο, κρυμμένα κάτω ἀπ' τὰ δένδρα, καὶ σταματήσαμε νὰ τὰ κυττάξουμε. Ὑπῆρχε μιὰ ἐπιγραφὴ μὲ μικρὰ στοιχεῖα: «Θεόδωρος Χέρτσλ». Καὶ εἴλαμε ἀνάμεσά μας: «Αὐτὸ τὸ φέρετρο εἶναι πολὺ μικρὸ γι' αὐτόν. Εἶναι δυνατόν ἕνα φέρετρο τόσο ἐλαφρὸ καὶ τόσο μοντέρνο νὰ βαστᾷ τέτοιο βάρος;

Στὸ τέλος τῆς ἀλλέας εἶδαμε τὸν τάφο. Εἶχαν βάλει ἐπάνω τὸ ἔμβλημα τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραὴλ, ἀτὸ πέτρα ἄσπρη καὶ γαλάζια. Σὰν νὰ ἦταν ἤδη μακρὰ ἀπ' ἐδῶ ὁ τάφος. Μακρὰ ἀπ' τὸ διπλανὸ μαρμάρينو μνημεῖο τοῦ Οἰκονομικοῦ Σύμβουλου, πού, καθισμένος σὰν πάνω σὲ μιὰ καρέκλα στὸ γραφεῖο του στὴν Τράπεζα, χαμογελοῦσε ἀπὸ ψηλὰ πρὸς τὸν ἀνοικτὸ τάφο τοῦ Χέρτσλ. «Οἰκονομικὴ δύναμις» σκεφθήκαμε. Ἔνας ἀπ' αὐτοὺς πού ἔπρεπε νὰ παρακαλέσῃ καὶ πού ἀπεχθάνετο. Τὸν κυττοῦσε πάντα ἀπὸ ψηλὰ, χαμογελώντας ἐλαφρά...

Ὁ τάφος ἦταν ἤδη ἀνοικτός, καὶ μία ἀπ' τὶς τρεῖς μεγάλες πέτρινες πλάκες εἶχε βγῆ ἀπ' τὴ θέση της. Αὐτὸ: ὁ ἀνοικτὸς λάκκος ἔμοιαζε μ' ὅλα τὰ ὑπόγεια πού σκέπασαν τὴ ματωμένη Εὐρώπη καὶ στὰ ὁποῖα οἱ Ἑβραῖοι ζήτησαν καταφύγιο. Ἀλλὰ ἔμοιαζε καὶ μ' ἕνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς κρυφάνες ὅπου κρύβαμε τὰ ὄπλα μας τὴν ἐποχὴ τῆς ἀντιστάσεως, ἢ μὲ τὶς ἐξόδους τῶν ὑπογείων στοῦν ἀπ' τὶς ὁποῖες δραπέτευαν ἀπὸ τὰ στρατόπεδα κ' ἀπ' τὶς φυλακὲς οἱ δικοὶ μας. Καὶ φαινόταν σὰν νὰ εἰσβάλλαμε ξαφνικά, γρεμίζοντας τὸ τελευταῖο τεῖχος, πατώντας τὶς τελευταῖες πέτρες—ἐτοιμοὶ νὰ τὸ σκάσουμε.

Ὁ ραββῖνος γυρίζει καὶ μοῦ λέει: «Δὲν ὑπάρχει προσευχὴ γιὰ ἕνα τέτοιο γεγονός;» «Ὁχι—τοῦ λέω—δὲν ὑπάρχει».. Ἔχουμε μιὰ προσευχὴ γιὰ κάθε πιθανὸ γεγονός. Ἀλλὰ μπορούσε ποτὲ νὰ προβλεφθῆ μιὰ προσευχὴ γιὰ μιὰ τέτοια περίσταση;

Κι' ὅμως κάτι μοῦλεγε: Ὑπάρχουν οἱ προσευχὲς ἐβδομηῆντα γενιῶν, σ' ἐβδομηῆντα χρόνους...

Ὁ ραββῖνος διάβασε δυὸ κεφάλαια ἀπ' τοὺς ψαλμοὺς, οἱ φωτογράφοι βάλθηκαν στὸ ἔργο. Ἐπειδὴ ὁ καιρὸς ἦταν γκρίζος καὶ ἡ βροχὴ ἔπεφε πυκνὴ, χρησιμοποιοῦσαν τὶς λάμπες μὲ τὸ μαγνήσιο. Στὴ λάμψη του, μπορούσε νὰ δῆ κανεὶς τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ λάκκου σὲ βάθος τριῶν μέτρων περίπου, μὲ τὰ τοιχώματα ἀπὸ κόκκινα τοῦβλα, καὶ τὸν πάτο ἀπὸ μπετόν. Στὴ μέση δυὸ σιδηρένιες ράβδοι πάνω στὶς ὁποῖες εἶχαν βάλει ἕνα ξύλινο φέρετρο σὲ τελεία ἀποσύνθεση, καὶ δοτᾶ. Ἦταν τὸ τελευταῖο φέρετρο πού εἶχε μπῆ στὸν οἰκογενειακὸ τάφο: ἡ μητέρα του. Ὑπῆρχε κ' ἄλλος χώρος πάνω καὶ στὰ πλάγια. Κυττάζαμε καὶ λέγαμε: «Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτῆς γιὰ τὰ ὁποῖα προσοριζόταν αὐτὸς ὁ χώρος, δὲν ἦρθαν». Καὶ λέγαμε ἀνάμεσά μας: «Πῶς θὰ ἤθελε νὰ εἶναι μαζὺ μὲ τὸν Χάνς του πού ἀγαποῦσε τόσο πολὺ». Καὶ σκεφτόμαστε ἐκεῖνο τὸν τραγικὸ τάφο τῆς ἀδελφῆς τοῦ Χάνς, στὸ Μπροντὸ, πάνω στὸν ὁποῖο ὁ Χάνς αὐτοκτόνησε! καὶ σκεφτόμαστε ἐκεῖνο τὸ βεβηλωμένο τάφο στὸ Τερέξενστατ ὅπου ἀναπαύεται ἡ Τρύντε, θῦμα τῆς Γκεστάπο. Καὶ τὸν τραγικὸ θάνατο τοῦ υἱοῦ τῆς Τρύντε, αὐτοῦ τοῦ ἀγγλοταγματάρχη, τοῦ τελευταίου πού εἶχε μείνει ἀπ' τὴν οἰκογένεια, πού ρίχτηκε ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ σκτώθηκε. Καὶ τὴ γυναῖκα του πού ἀποσύρθηκε σ' ἐκούσια ἀπομόνωση, κάπου στὴ Γερμανία. Ὅλοι λείπανε σ' αὐτὸ τὸν οἰκογενειακὸ τάφο.

Βάλανε μιὰ σκάλα στὸν πάτο ἀπὸ μπετόν καὶ κατέβηκαν δυὸ ἐργάτες. Δώσανε ἕνα ἕνα τὰ ὑπολείματα τοῦ ξύλινου φέρετρον τῆς μητέρας σὲ μέλη τῆς ἐταιρείας ἐνταφιασμοῦ πού εἶχαν φορέσει λαστιχένια γάντια. Στὸ τέλος βγάλανε τὸ κρανίο καὶ μικρὰ κόκκαλα. Τὰ ὑπολείματα, τόσο εὐθραυστα καὶ τόσο λεπτά, ἐνδὸς ἀνθρώπινου σώματος...

Καὶ θυμόμαστε πόσο τὴν ἀγαποῦσε, πῶς, τὴν ἡμέρα πού πέθανε, ὅταν οἱ γιατροὶ εἶχαν χάσει κάθε ἐλπίδα, τοὺς ἰκέτευσε νὰ τὸν κρατήσουν στὴ ζωὴ γιὰ νὰ προλάβῃ νὰ τὴν δῆ. Ἀγωνίσθηκε ἀπελπιστικὰ ἐναντίον τοῦ θανάτου, πέτυχε μὲ μιὰ ὑπεράνθρωπη προσπάθεια μιὰ ἀναβολὴ καὶ μπόρεσε νὰ πεθάνῃ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του. Στὰ αὐτιά μας τρέμει ἀκόμα ἡ τελευταία κραυγὴ τοῦ ἐτοιμοθανάτου: «Δὲν θὰ φύγω χωρὶς τὴ μαμᾶ».

Τώρα δὲν θὰ φύγῃ χωρὶς τὴ μαμᾶ. Τὰ λείψανά της μαζευτήκανε σ' ἕνα χαρτί καὶ βρίσκονται σ' ἕνα καινούργιο γυαλιστερὸ φέρετρο.

Αἰσθανθήκαμε ὅτι πλησίαζε ἡ μεγάλη στιγμή. Τώρα θὰ ἔβγαίνε ἡ κάσα του. Διστάσαμε. Ὡς ἐκεῖνη τὴ στιγμή συνοστιζόμασταν γύρω ἀπ' τὸν τάφο, ὁ Ἰσραηλιανὸς ἀντιπρόσωπος Λέβιν καὶ οἱ βοηθοὶ του, ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πρακτορείου Μπαβλί, οἱ τοπικοὶ σιωνιστὲς ἰθύνοντες, τὰ μέλη τῆς ἐταιρείας ἐνταφιασμοῦ, οἱ δημοσιογράφοι, οἱ φωτογράφοι καὶ οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ. Κυττοῦσαμε ἀπὸ κοντὰ, καὶ ξαφνικὰ κάναμε ἕνα βῆμα πίσω, σὰν κάτω ἀπὸ μιὰ αὐθόρμητη πίεση. Τὰ μάτια μας κυττάζανε τὰ δένδρα. Θέλαμε νὰ δοῦμε ἢ ὄχι;

Κατέβασαν στὸν τάφο μακρὰ σχοινιά. Σὲ κάθε πλευρὰ βρισκόταν ἕνα συνεργεῖο ἀπὸ τρεῖς ἄνδρες. Ἡ κάσα ἀνέβηκε ἀπὸ τὸν τάφο ὅπου εἶχε ἀναπαυθῆ ἐπὶ 45 χρόνια. Στεκόμασταν σ' ἀπόσταση—ἀπολιθωμένοι σὲ μιὰ τρομακτικὴ σιωπῆ.

Σήκωσαν ἄργα τὸ στενόμακρο, μαῦρο κουτί, πάνω ἀπ' τὸ ἔδαφος, καὶ τὸ βάλανε κοντὰ στὸ λάκκο.

Ὅταν τὸ ἄφισαν, φάνηκε ὅτι τρέχινε μαῦρα νερά πού σχηματίζαν ἀπὸ κάτω ἕνα μικρὸ τέλμα. Μάθαμε ἔτσι ὅτι τὸ φέρετρο εἶχε πάθει ζημιὰ. Κι' ὅμως λέγαμε ὅτι τὸ σῶμα εἶχε ταριχευθῆ ἀπ' ἕνα εἰδικὸ καὶ εἶχε διατηρηθῆ τελείως. Τώρα φαινόταν ὅτι τὸ φέρετρο δὲν εἶχε κλεισθῆ ἐρμητικὰ καὶ εἶχαν μπῆ τὸ νερὸ καὶ ὁ ἀέρας. Μόνο ἕνα κλίμα στεγνὸ ὅπως ἐκεῖνο τῆς Αἰγύπτου ἐπιτρέπει μιὰ τέλεια διατήρηση τῶν ταριχευμένων σωμάτων.

Ἔνας ἄνδρας πλησίασε μ' ἕνα φτυάρι. Φαινόταν ὅτι ἦταν συνηθισμένος σὲ τέτοιες δουλειές: ἦταν ἡ δουλειά του μὲ τὸ ναζιστικὸ καθεστῶς ὡς τὴν ἡμέρα πού στὴν ἑβραϊκὴ κοινότητα δὲν ἔμεινε κανεὶς γιὰ νὰ ταφῆ καὶ τὸν πιάσανε κ' αὐτὸν οἱ Γερμανοὶ καὶ τὸν βάλανε σ' ἕνα στρατόπεδο. Ἐκεῖ ἐκτελοῦσε τὰ ἴδια καθήκοντα, Ὅταν γύρισε, ἄδειασε τὰ δροῦγματα γεμάτα ἀπὸ ἑβραϊκὰ πτώματα. Κι' ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ δίσταξε: «Τί πρέπει νὰ κάνω;—ρώτησε τοὺς ἄλλους.

«Νὰ βγάλῃς τὰ καρφιά» τοῦ ἀπαντήσανε.

Ἐσκυψε κ' ἄρπαξε κάτι σὰν τσεκούρι. Τὰ χτυπήματα ἀντήχησαν σ' ὅλο τὸ νεκροταφεῖο κ' ὡς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μας.

Ἄκουσα πολλοὺς ἤχους στὴ ζωὴ μου, φρικτοὺς θόρυβους καὶ παιᾶνες τῆς νίκης, καὶ κραυγὲς χαρᾶς. Ἀλλὰ δὲν ἄκουσα ποτὲ τέτοια χτυπήματα. Κἀτι τὸ ἀπερίγραπτο Κάποια μυστηεῖωδης συμφωνία. Σὰν νὰ χτυποῦσε τὸ ἑβραϊκὸ Κράτος ὀλοζώντανο, μὲ δυνατώτερα χτυπήματα, πάνω στὶς πόρτες τοῦ θανάτου... Σὰν νὰ κουνοῦσε τοὺς λόφους τῆς Ἰουδαίας ἢ σάλπιγγα τοῦ

Μεσσία. Σὰν νὰ εἶχε σηµάνει ἡ ὥρα τῆς Θείας Δίκης καὶ νὰ διεδίδετο ἡ βοήθεια «εἴμαστε ἔτοιμοι».

Ἐνῶ δὲν ἦταν παρὰ ἓνας ἀπλὸς θνητὸς ποὺ χτυποῦσε μὲ τὸ τσεκούρι του μιὰ κάσα, κάτω ἀπὸ δυνατὴ βροχή. Ἀλλὰ ποτὲ ἡ ἱστορία δὲν ἀκουσε τέτοιες ἀρμονίες.

Ἄνοιξαν τὸ ἐξωτερικὸ περικάλυμμα καὶ ἀπὸ μέσα φάνηκε μιὰ δευτέρη μαύρη κάσα μὲ ὑάλινο καπάκι. Ἔτσι ἔμεινε τότε ἕως τὸν ἐνταφιασμὸ του κι' ἔτσι τὸν εἶδαν τότε οἱ ἐπισκέπτες. Ἄνατριχιάσαμε. Ἔως ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ εἶχαμε συγκρατηθῆ, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν βαστήξαμε ἄλλο καὶ ριχτήκαμε μπροστά. Θέλαμε νὰ τὸν δοῦμε ἀπὸ τὸ ὑάλινο καπάκι. Ἦταν γελοῖο, σύμφωνοι. Ἦταν ἀδύνατο νὰ διακριθῆ κανεὶς ὅτιδὴποτε, κι' ὁ διεθνὴς νόμος ἀπαιτεῖ ν' ἀνοιχθῆ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ κάσα πρὶν ἀπ' τὴ μεταφορὰ τῶν ὄστων.

Τὴ σπάσανε χωρὶς δυσκολία. Ὁ χρόνος μὲ τὰ ἀδυσώπητα δόντια του εἶχε φάει τὸ μέταλλο. Τὰ νερὰ εἶχαν τρυπήσει τὶς πλευρὲς τοῦ φερέτρου ποὺ ἀνοιξε σὲ λίγα λεπτά.

Καὶ νάτος, ἦταν μπροστά μας.

Ἐκρυψα τὸ πρόσωπο στὰ χέρια μου. Δὲν εἶχα δοκιμάσει τίποτα παρόμοιο ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου χρόνια, ὅταν μ' ἔπιανε ἱερὸς τρόμος τὴν ὥρα τῆς εὐλογίας τῶν Κοχανίμ, κι' ἔκριβα τὸ πρόσωπό μου στὸ ταλέντι τοῦ πατέρα μου. Ἦξερα ὅτι ὅποιος ἤθελε νὰ προστατεύσῃ στὴν καρδιά του τὴ θρησκεία τῆς μορφῆς του καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀγνὴ φλόγα τῆς ἀνάμνησής του, δὲν ἔπρεπε νὰ δῆ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ὁ γέρος Σάλιτ εἶχε ἀρνηθῆ νὰ ἔρθῃ καὶ μὲ τὸ δίκιο του.

Ἐνα κομμάτι μαῦρο ποὺ δύσκολα ξεχώριζε ἀπ' τὸ χῶμα. Μόνο τὸ κρανίο καὶ μερικὰ κόκκαλα φαινόntonσαν. Πυρετώδεις σκέψεις χτυποῦσαν τοὺς κροτάφους μου. Ὅχι, αὐτὸ δὲν ἦταν ὁ Χέρτσλ. Καμμιά σχέση ἀνάμεσά τους. Εἶναι πολὺ περισσότορο παρὼν στὰ χρυσωμένα φρούτα τῶν δένδρων μας καὶ μέσα στὶς πέτρες τῶν σπιτιῶν μας καὶ τῶν δρόμων μας. Ἐκεῖ βρίσκεται. Εἶναι γραμμένος στὴν καρδιά τῶν παρόντων καὶ τοῦ Γισούβ κι' ὄχι σ' αὐτὸ τὸ σκελετό. Μόνο γι' αὐτὸ ἤρθαμε ἐδῶ καὶ θὰ μεταφέρουμε τὰ λείψανά του, ὅτι ἔμεινε ἀπ' τὴ γήινη μορφὴ του. Δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἐκδήλωση τῆς ἀπεραντῆς ἀγάπης μας καὶ τῆς εὐλάβειάς μας.

Ὁ νεκροθάπτης σηκώνει ὅτι ἔμεινε ἀπ' τὸ χέρι ποὺ ἔγραψε τὰ φυλλάδια καὶ τὰ γράμματα καὶ τοὺς λόγους στοὺς ὁποίους χρυσωτᾶμε τὸ γεγονός ὅτι ξαναγίναμε λαός. Ἐνα κόκκαλο μόνο. Ἀλλὰ δὲν ἔχει καμμιά σημασία. Ὁ νεκροθάπτης σφίγγει στὸ χέρι του, μὲ ἀγάπη, ὅτι βρίσκει στὴν κάσα καὶ τὰ βάζει σ' ἓνα νέο φερέτρο. Μετὰ βάζουν δίπλα τὸ ἓνα στὸ ἄλλο τὰ δύο φερέτρα, τὸ παλιὸ μαῦρο καὶ τὸ καινούργιο σχεδὸν ἄσπρο. Καὶ ὑπάρχει κάτω τὸ συμβολικὸ σ' αὐτὴ τὴν μετάβαση ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ φῶς.

Ξαναβάζουν βιαστικὰ τὸ καπάκι. Κυττάζουμε τὴν ἐπιγραφή μὲ τ' ὄνομα. Καὶ πάλι δὲν θέλουμε νὰ κυττάξουμε. Ἔχουμε τὴν ἐντύπωση ὅτι βεβηλώσαμε μὲ τὸ βλέμμα μας ἓνα μέρος ἀπαγορευμένο σὲ μάτια θνητά. Καὶ θέλουμε νὰ ξεχάσουμε ὅτι εἶδαμε γιὰ νὰ μὴ θυμηθοῦμε παρὰ μόνο ὅτι βλέπαμε πάντα στὸ ὄνειρό μας.

Βγάζουν γρήγορα τὴν κάσα τοῦ πατέρα, πολὺ καλλίτερα διατηρημένου μολονότι εἶχε πεθάνει δυὸ χρόνια πρὶν ἀπ' αὐτόν, τὸν μεταφέρουν κι' αὐτὸν βιαστικὰ στὸ νέο φερέτρο ποὺ κλείνουν γιὰ πάντα. Σηκώνουμε τοὺς τρεῖς σαρκοφάγους στοὺς ὤμους καὶ προχωροῦμε ἀνάμεσα στοὺς βοηθοὺς ποὺ παραταχθῆκανε σὲ δυὸ γραμμὲς. Ὁ ραββίνος καὶ μερικοὶ ἄλλοι λένε τὴν καθιερωμένη εὐλογία: «Ἰσοῦτ μπασσέτερ». Ἐνας χωροφύλακας χαιρετάει. Ἡ βροχὴ πέφτει πάντα δυνατὴ. Οἱ φωτορεπόρτερ βγάζουν φωτογραφίες.

Κατευθυνόμαστε πρὸς τὸ ἀεροδρόμιο ὅπου περιμένουμε ἐπὶ ὄρας τὸ ἰσραηλιανὸ ἀεροπλάνο. Μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ὁ καιρὸς δὲν εἶναι εὐνοϊκὸς καὶ ὅτι ἀναγκάστηκε νὰ μείνῃ στὴ Ρώμη. Ἐνας ἀμερικανὸς ἀξιωματικὸς μᾶς συμβουλεύει νὰ τοὺς τηλεγραφήσουμε νὰ μὴ περάσουν τὶς Ἄλπεις ἀλλὰ νὰ τὶς παρακάμψουν, πρᾶγμα ποὺ θὰ προσθέσῃ στὴν πτήση τους ἄλλα 1000 μίλια. Πάντως εἶναι ἀδύνατο νὰ καθυστερήσουμε τὴν τελετὴ ἕως ὅτου φθάσῃ τὸ ἀεροπλάνο. Γυρίζουμε στὸ νεκροταφεῖο καὶ βγάζουμε τὰ φερέτρα ἀπ' τὴν αἴθουσα. Σχηματίζεται μιὰ μεγάλη πομπή. Μπροστὰ βρίσκονται οἱ αὐστριακοὶ χωροφύλακες μὲ μοτοσυκλέττες. Μετὰ τὰ φερέτρα, ἓνα λεωφορεῖο, αὐτοκίνητα. Ὁ ἰσραηλιανὸς ἀντιπρόσωπος καὶ ἡ συνοδεία του. Σὲ κάθε αὐτοκίνητο, ἡ ἰσραηλιανὴ σημαία.

Ἡ πομπὴ προχωρεῖ στοὺς ἐρημούς δρόμους τῆς Βιέννης ἕως τὴ συναγωγὴ. Οἱ σημαῖες τραβοῦν τὴν προσοχὴ τῶν λίγων περαστικῶν. Τί εἶναι; φωτᾶνε. Κάνουμε τὴν ἴδια διαδρομὴ ποὺ τόσο ἔβραιοι τῆς Βιέννης κάνανε ἄλλοτε πρὸς τὰ στρατόπεδα. Οἱ βιεννέζοι κυττάζουν μὲ ἀπορία. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ βλέπουν τὴν ἰσραηλιανὴ σημαία ἀπὸ τόσο κοντά.

Τί μεταφέρουν ἐκεῖ; φωτᾶνε. Καὶ ἡμεῖς ἀπαντᾶμε: «Ὅ,τι ἔμεινε ἀπ' τὸν Χέρτσλ».

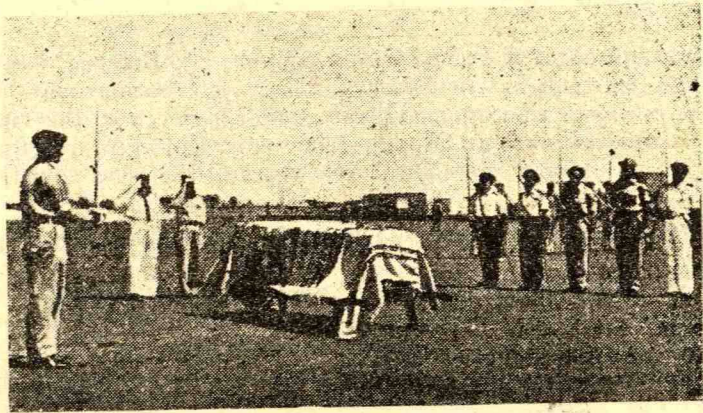
Καὶ δὲν σκεφτόμαστε τὴν κάσα. Σκεφτόμαστε τὴ σημαία.

Οί τελευταίες μέρες του Χέρτολ

Όταν τὸ Μάιο τοῦ 1904, ὁ Χέρτολ γύρισε στὴ Βιέννη, ἡ ὑγεία του εἶχε χειροτερεύσει κι' ἄλλο. Στις 3 Ἰουνίου, ἐνῶ ταξείδευε ἀπὸ τὴ Βιέννη στὸ Ἐντλάχ, ἄφισε πάνω στὸ γραφεῖο του ἓνα κομμάτι χαρτί ὅπου εἶχε γράψει: «Στὸ ἄνθος τῆς ζωῆς ἔρχεται ὁ θάνατος».

Ἐξω, τὸ βράδυ ἄπλωνε ματωμένα χρώματα. Ὁ Χέρτολ στάθηκε κυτ-
τάζοντας τὸν ἥλιο πὸν βασίλευε. Ὁ δροσερὸς ἀέρας τῶν βουνῶν τὸν ἀναζωο-

Στρατιωτικὲς τιμὲς στὸ λείψανο τοῦ Χέρτολ στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Χάιφας.

γόνησε γιὰ λίγες μέρες, ἀλλὰ στις ἀρχὲς τοῦ Ἰουλίου ἔπεσε στὸ κρεβάτι μὲ βρογχίτιδα πὸν γρήγορα ἐξελίχθηκε σὲ πνευμονία. Τότε κατάλαβε ὅτι τὸ τέλος πλησίαζε. Στὴ νοσοκομια πὸν τὸν φρόντιζε, εἶπε: «Ὁ θάλασσα, θά-
λασσα, ἂν ἤξερες πόσο μ' ἀρέσει νὰ τρέχω μὲ τὸ ἄλογο στὴ ζεστὴ ἀμμουδιά σου καὶ νὰ κυττάζω τὸ γαλάζιο χρώμα σου». Ἡ φαντασία του τὸν εἶχε ἤδη μεταφέρει σ' ἀπέραντες ἀμμουδιές. Ζήτησε νὰ δῆ τὴ μητέρα του καὶ τὰ παι-
διά του. Τὴν Παρασκευὴ ἦρθαν νὰ τὸν δοῦν ἀπ' τὴ Βιέννη μερικοὶ στενοὶ φίλοι του. Σ' εἶα ἀπ' τὰ ὄνειρά του φαντάσθηκε πῶς ἦταν στὸ Σιωνιστικὸ
Συνέδριο καὶ φώναξε: «Ἀφίστε νὰ καθίσουν ὅλοι», σὰν νὰ ἦταν στὴν προε-
δρική ἔδρα τῆς Βασιλείας, μὲ τὸ σφυρὶ στὸ χέρι. Ἐξαφνα ξύπνησε, μετὰ ἀπὸ
δυνατὸ βῆχα, καὶ εἶδε αἷμα πάνω στὴν κουβέρτα: «Δὲν φαντάσθηκα ποτέ,
εἶπε, ὅτι θάφτυνα αἷμα».

Στὸν κῆπο πολλοὶ χλωμοὶ νέοι περίμεναν νὰ μάθουν νέα γιὰ τὸν ἀρχηγό
τους. Τὸ Σάββατο, ἐπέτρεψαν σὲ λίγους φίλους νὰ τὸν δοῦνε. Μεταξὺ τους
ἦταν ὁ Ἐχλερ, ἓνας παππᾶς πὸν εἶχε βοηθήσει τὸν Χέρτολ σὲ ζητήματα

τῆς Παλαιστίνης καὶ πὸν ἔμεινε κοντὰ του ὡς τὸ τέλος. Ὁ Χέρτολ τοῦδωσε
τὸ χέρι του καὶ τοῦ εἶπε: «Φέρε τὸν εἰρηνικὸ χαιρετισμὸ μου στοὺς Ἅγιους
Τόπους, καὶ πές τους ὅτι ἔδωσα τὸ αἷμα μου γιὰ τὸ λαὸ μου». Τότε βγήκε
πάλι αἷμα ἀπ' τὸ στόμα του καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ σταματήσουν εὐκολὰ τὴν
αἱμόπτυση.

Ὁ Ἐχλερ, συνοδευόμενος ἀπὸ λίγους φοιτητές, ἔτρεξε στὴ Βιέννη νὰ
φέρει τὸν καρδιολόγο καθηγητὴ Σίγκερ, γιὰ δευτέρη φορὰ. Δὲν τὸ κούνησαν
ἕως ὅτου τὸν κατάφεραν νὰ πάη μαζί τους. Κυριακὴ πρωτὶ ἔφθασαν στὸ
Ἐντλάχ. Πρὶν μποῦνε στὸ δωμάτιο, ὁ Ἐχλερ ἔβαλε τὰ χέρια του πάνω στὸν
καθηγητὴ Σίγκερ καὶ τὸν εὐλόγησε: «Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ φωτίσῃ τὸ πνεῦμα σου
καὶ νὰ μπορέσης νὰ θεραπεύσης αὐτὸν τὸν μεγάλον ἄνδρα, μοναδικὸ στὴ
γενιά του». Τότε ἄρχισε ἡ τελευταία καὶ μεγαλύτερη πάλη μ' Ἐκεῖνον πὸν
μόνος ἀποφασίζει. Στις στιγμὲς πὸν ἔα ἀβρισκε τις αἰσθήσεις του ὁ Χέρτολ
παρακαλοῦσε νὰ τοῦ παρατεῖνουν τὴ ζωὴ ὡς τὴν ἀφιξὴ τῆς μητέρας του:
ἤθελε νὰ τὴν ξαναδῆ. Ξαφνικὰ κάθισε μεγαλοπρεπῶς στὸ κρεβάτι καὶ δεί-
χνοντας τοὺς νέους πὸν περπατοῦσαν σιωπηλοὶ κάτω ἀπ' τὸ παρῆθυρό του,
εἶπε: «Ὁ λαὸς μου εἶναι ὑπέροχος. Θὰ δῆ τὴ γῆ καὶ θὰ τὴν ἀποκτήσῃ», καὶ
ξανάπεσε στὰ μαξιλάρια. Λίγα λεπτὰ ἀργότερα ἐνῶ ἄρχιζε νὰ χάνῃ πάλι τις
αἰσθήσεις του πέρασε τὰ δάχτυλά του πάνω στις κουβέρτες σὰν νὰ ἦσαν ἓνας
χάρτης τῆς Παλαιστίνης καὶ ψιθύρισε «Τὸ Κέρεν Καγιέμετ πρόπει ν' ἀγο-
ράσῃ αὐτὲς τις τρεῖς περιοχές».

Φάρμακα κι' ἐνέσεις παρέτειναν τὴ ζωὴ του γιὰ λίγες ὥρες ἀκόμα Ξα-
φνικὰ ἄνοιξε ἡ πόρτα καὶ μιὰ κυρία μαυροντυμένη μπῆκε στὸ δωμάτιο.
Ἦταν ἡ μητέρα του. Ὁ Χέρτολ ἄρχισε νὰ τρέμη. Σηκώθηκε λίγο μὲ μιὰ
ὑπεράνθρωπη προσπάθεια, καὶ τὴ χαιρέτησε χαμογελῶντας: «Εἶναι τόσο εὐ-
γενικὸ ἐκ μέρους σου, ἀγαπητὴ μητέρα, πὸν ἦσθες τόσο γρήγορα. Φαίνεσαι
καλὰ. Ἐγὼ δὲν φαίνομαι τόσο καλὰ ἀλλὰ θὰ περάσῃ γρήγορα».

Ἡ μητέρα του ἔκρυψε τὸν πόνο της. Ὁ γυῖός της τὴν φίλησε καὶ τὴν
ἀπεμάκρυνε εὐγενικὰ ἀπ' τὸ δωμάτιο γιὰ νὰ μὴν τὸν δῆ στις τελευταῖες
στιγμὲς του. «Ξαναἰδοθήκαμε ἀγαπητὴ μου—εἶπε—καὶ τώρα θὰ ἤθελα νὰ
ξεκουρασθῶ», καὶ ξανάπεσε στὰ μαξιλάρια. Σὲ μιὰ ἄλλη στιγμὴ διαύγειας,
ζήτησε νὰ τοῦ φέρον τὸ παιδί του: «Τ' ἀδελφία σου εἶναι σκορπισμένα σ'
ὅλη τὴ γῆ—εἶπε—ἂν τὸ ἐπιθυμῆτε μπορεῖτε νὰ τοὺς βοῆτε. Κι' ἐγὼ τοὺς βοῆκα
γιατὶ ἔψαξα νὰ τοὺς βρῶ. Θυμήσου, θυμήσου ὅτι ὁ λαὸς σου χρειάζεται νέες
δυνάμεις κι' ὅτι κληρονομῆτε τὸ ὄνομα Χέρτολ». Τὸ Σάββατο, 4 Ἰουλίου
1904, στις 5 τὸ ἀπόγευμα, ὁ Χέρτολ πέθανε

Ὁ «σάμπρα» γυρεύει νέες ἀξίες

τοῦ Ἰεχουντᾶ Χεζράχη

Ἡ ἥσυχη πορεία τῆς ἰσραηλιανῆς λογοτεχνίας δὲν ταράχθηκε, κατὰ τὸν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Ἄπο κανένα νέο ρεύμα, ἀπὸ καμμιά ἐπαναστατικὴ κίνηση. Τὸ Γισοῦβ ἔλαβε μέρος στὸν πόλεμο, πολλὰ παιδιά του πολέμησαν σὲ πολλαπλά μέτωπα: ἀλλὰ ἡ πείρα ποὺ ἀπεκόμισε δὲν παρουσίασε τίποτε τὸ ἰδιαίτερο, τίποτε ποὺ νὰ μὴ τῶχουν ἤδη γνωρίσει ἄλλοι λαοί. Οἱ περισσότερες ἀπ' τὶς ἀφηγήσεις τοῦ πολέμου, παρ' ὅλον τὸν ἐνθουσιασμό καί, μερικὲς φορές, τὸ ταλέντο τῆς ἐρμηνείας, δὲν εἶναι στὴν πραγματικότητα παρὰ μόνο «ρεπορτάζ».

Οἱ ἔβραιοι πέρασαν στὸν πόλεμο αὐτὸ μὰ δοκιμασία ποὺ κανένας ἄλλος λαὸς δὲν μοιράσθηκε μαζί τους: τὴ σφαγὴ ἑξῆς ἑκατομμυρίων ἀπ' τοὺς δικούς τους, στὰ εὐρωπαϊκὰ στρατόπεδα ἐξοντώσεως. Ἀλλὰ ὅσο καιρὸ βᾶστηξε ὁ πόλεμος, τὸ Ἰσραὴλ δὲν ἄκουγε ἀπ' ὅλα αὐτὰ παρὰ μόνο τὸν ἀντίλαλο. Ὅταν τὸ Γισοῦβ ἔμαθε καὶ κατάλαβε τί εἶχε γίνει, ἦταν πιά ἀργά. Δὲν μπορούσε οὔτε ν' ἀντιληφθῆ οὔτε νὰ μετρήσῃ τὴν κτηνωδία καὶ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς: οἱ συγγραφεῖς του ἀπεδείχθησαν ἀνίκανοι νὰ γράψουν γι' αὐτά. Ἀπ' ἄλλου ἐμπόδισαν τὸ Γισοῦβ νὰ συμβάλῃ ἐνεργῶς στὴ διάσωση ἐκείνων ποὺ μπορούσαν ἀκόμα νὰ σωθοῦν: καὶ τὸ Γισοῦβ δὲν μπόρεσε νὰ βρῆ τὴ δύναμη νὰ κάνει λογοτεχνία τὴν καταστροφή τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἔβραϊσμοῦ.

Οἱ ἐλάχιστοι πρόσφυγες ποὺ ὡς ἐκ θαύματος εἶχαν γλυτώσει ἀπ' ἕνα βέβα ο θάνατο, θεώρησαν καθῆκον τους νὰ δημοσιεύσουν τὴν ἀφήγησή των δοκιμασιῶν τους. Βιβλία, ἀναμνήσεις, δοκίμια καὶ γράμματα, κυκλοφόρησαν πολλά. Τὸ Γισοῦβ συγκλονίστηκε: ἡ ἀπανθρωπιά καὶ ἡ φρίκη τῶν σκηνῶν ἐκείνων τῆς Ἀποκαλύψεως, μετέβαλαν τὸν ὕπνον του σ' ἐφιάλτη.

Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦταν ἄρκετὸ γιὰ νὰ προσθέσῃ μιὰ καλλιτεχνικὴ ἀξία στὰ ἔργα του. Ἡ ἰσραηλιανὴ λογοτεχνία δέχθηκε αὐτὴ τὴ ξένη συμβολή ἀλλὰ δὲν τὴν ἀφομοίωσε.

Τὸ 1945 ἦρθε ἡ εἰρήνη, ἀλλὰ ὄχι γιὰ τὴ χώρα μας. Ἐνῶ τελείωνε ὁ πόλεμος τῶν ἄλλων λαῶν, ξέσπασε ὁ δικός μας. Μὲ τὸ σίδερο καὶ τὴ φωτιά γεννήθηκε τὸ Κράτος τοῦ Ἰσραὴλ ποὺ ἐμεῖς ἐλπίζαμε νὰ δημιουργήσουμε μὲ τὸ ἀλῆτρι, καὶ ποὺ ἡ εἰρηνικὴ προκοπή του ἦταν, ὡς τὴ μέρα ἐκείνη, τὸ ἀγαπημένο θέμα τῆς ποίησής μας, ἡ κυρία ὑπόθεση τῶν μυθιστορημάτων καὶ τῶν διηγημάτων μας. Ἡ χώρα πολέμησε καὶ ἡ ἰσραηλιανὴ λογοτεχνία βρῆκε ἐμπνευση στὸν πόλεμο καὶ στὶς συνέπειές του. Δὲν μπορεῖ νάχη κανεὶς τὴν ἀξίωση νὰ φθάσῃ, σὲ τόσο μικρὸ χρονικὸ διάστημα, τὴν ἀνώτατη καλλιτεχνικὴ ἔκφραση: ἡ πολεμικὴ λογοτεχνία στὸ Ἰσραὴλ βρίσκεται ἀκόμα σ' ἐμβριώδη κατάσταση, στὸ πειραματικὸ στάδιο, ἀλλὰ μέσα στὸ πλῆθος τῶν νέων τάσεων, μπορεῖ ἤδη νὰ διακρίνη κανεὶς τὸ πραγματικὸ της πρόσωπο.

Μπορεῖ ἐγὼ νὰ μὴν εἶμαι εἰς θέσῃ νὰ δῶ ἀντικειμενικὰ αὐτὸ τὸ πρόσωπο. Μπορεῖ ἐγὼ νὰ διαβάζω αὐτὰ ποὺ θέλω νὰ διαβάξω. Στὰ διηγήματα

Ὁ Πρόεδρος Βάιτμαν παρασημοφορεῖ στρατιῶτες καὶ ἐργάτες τὴν Ἡμέρα τοῦ Στρατοῦ.

πού δημοσίευσα στὸν ἐκδότῃ Τσέρσκη, στὸ Τέλ· Ἀβίβ, καὶ πού εἶχα γράψῃ κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ἐπεκράτησε κάπως ὑπερβολικὰ ἡ τάση μου νὰ περιγράψω ἀσυνείδητα τὰ μεγαλόψυχα αἰσθήματα πού περισσότερο ἀπ' τὰ πολεμοχαρῆ πάθη, ὁ πόλεμος μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ στὸν ἄνθρωπον. Μ' ἐνδιέφεραν περισσότερο οἱ συγκινήσεις ἀπ' τὴ δράση, περισσότερο τὰ κύματα πού προκαλεῖ ἡ πέτρα στὰ ἤσυχά νερά, ἀπ' ἢν πέτρα τὴν ἴδια!

Κι' ὅταν, ἐτοιμάζοντας μιὰ ἀνθολογία ἀπὸ διηγήματα γιὰ τὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἰσραήλ, («Τὸ ζωντανὸ φρούριο», πού δημοσιεύτηκε στὸ Λονδίνο, ἀπὸ τὸ Συμβούλιο τῆς Σιωνιστικῆς Νεολαίας), ξεφύλλιζα ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ, πολὺ φοβᾶμαι ὅτι παρασύρθηκα συχνότερα ἀπ' ἐκεῖνα τὰ ποιήματα, τὰ διηγήματα καὶ τὰ δοκίμια πού ἀπέδειχναν ὅτι τὸ Ἰσραήλ, μολονότι πολεμοῦσε, δὲν ἀγαποῦσε τὸν πόλεμον. Ὅτι πολεμοῦσε, ἀλλὰ ἐπιθυμοῦσε τὴν εἰρήνην. Ὅτι ἔκανε γενναῖα, ἡρωϊκὰ τὸ καθήκον του, ἀλλὰ χωρὶς τὸ ἀνεύθυνον καὶ τὸ πάθος τῆς περιπέτειας πού χαρακτηρίζουν τὸν ἡρωϊκὸ πολεμιστὴ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Δὲν καυχᾶται γιὰ τὴ στρατιωτικὴ του δράση καὶ ἀπεχθάνεται τὴ σφαγὴ πού μπορεῖ ν' ἀποφύγῃ. Κάτω ἀπ' τὴ στολὴ του χτυπάει μιὰ καρδιὰ πολίτη.

Εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ ἐνισχύσω αὐτὴν τὴν πεποιθήσή μου διαβάζοντας τὰ βιβλία πού μόλις δημοσιεύθηκαν στὸ Ἰσραήλ. Ἐνα ἀπ' τὰ καλλίτερα εἶναι μιὰ σειρά διηγημάτων, «Χωράφια ἀπὸ στάρι καὶ μοῦῦβι» τοῦ Ναθάν Σέρχαμ, ἐκδόσεις τῆς Βιβλιοθήκης τῶν Ἐργατῶν (ἐκδοτικὸς οἶκος τοῦ Μαπάμ), στὸ Τέλ· Ἀβίβ. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἕνας νέος Ἰσραηλιανὸς πού γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὸ Ἰσραήλ, μέλος τοῦ χαλουτσιστικοῦ κινήματος καὶ μέλος ἐνὸς κινκόντες, στρατιώτης μὲ στολὴ, μὲ ἄλλα λόγια «σάμπρα» ἐκατὸ στὰ ἐκατό. Μιλάει γιὰ τὸν πόλεμον, γιὰ τὶς μάχες, γιὰ τὴν ἀγροτικὴ ζωὴ Γράφει μὲ πολὺ ἐξυπνάδα καὶ εὐαισθησία, χωρὶς στολίδια : δὲν εἶναι ἀκόμα ὄρμος, δὲν εἶναι ἀκόμα ἐντελῶς σίγονος γιὰ τὸ ὕψος του καὶ γιὰ τὸν τρόπο του. Ἀλλὰ ἀνάμεσα στὰ διηγήματά του μαντεύει κανεὶς ἕνα δυνατὸ καὶ ὀλοκληρωμένο πνεῦμα. Φαίνεται καθαρὰ ὅτι ὁ «σάμπρα» δὲν ἄλλαξε μὲ τὸν πόλεμον, καὶ διατήρησε τὰ γνωρίσματά του! παραμένει ἀπλός, λίγο φοβισμένος, πολὺ γλυκός, παρ' ὅλη τὴν ἀπίστευτὴ ἀποδοτικότητά του, τὴν καταπληκτικὴ ἐξυπνάδα του καὶ τὴν ἰκανότητά του.

Σ' ἕνα δ.ήγημα, ἴσως τὸ καλλίτερον, ἕνας νεαρὸς ταγματάρχης τοῦ Ἰσραηλιανοῦ στρατοῦ, ἀλαμβάνει τὴν ἀρχηγία κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς μάχης καὶ βλέπει τοὺς στρατιώτες του νὰ θερίζουν τοὺς ἐχθροὺς μὲ τὸ πολυβόλο. Εἶναι εὐχαριστημένος πού νίκησε, πού ἐκδικήθηκε τοὺς συντρόφους του, προδοτικὰ δολοφονημένους λίγες μέρες πρὶν ἀπ' τοὺς ἐχθροὺς πού ἐξόντωσε. Ἀλλὰ, στὸ βάθος τῆς καρδιάς του κλαίγει γι' αὐτούς. Ἡ γυναῖκα πού ἀγαπᾷ καὶ σέβεται, πού συμβολίζει γι' αὐτὸν τὸ ραφιναρισμένο πολιτισμὸ καὶ τὴν υλισθηρὴ γοητεία μιᾶς ἄνωστης Εὐρώπης, βρίσκεται στὴ μάχη. Ἐνῶ στρέφεται πρὸς αὐτὴ ἀποκλιύπτει στὸ πρόσωπό της μιὰ ἔκφρασι ἑξαλλης εὐτυχίας, ἀχόρταγης περιέργειας, σαδιστικῆς ἰκανοποιήσεως γιὰ τοὺς ἐχθροὺς πού πέφτουν ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο. Καὶ μέσα του γεννιοῦνται τὸ μῖσος καὶ ἡ ἀηδία.

Σ' ὅλο τὸ βιβλίο ξαναβρίσκουμε αὐτὴ τὴν ἀναδρομὴ στὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀγνότητα πού εἶναι ἔμφυτες στὸν Ἰσραηλιανὸ Τὸν βλέπουμε νὰ ἐξανίσταται ἐναντίον τῶν ξεπερασμένων ἀξιών μιᾶς Εὐρώπης φαγωμένης ἀπ' τὶς παραδόσεις καὶ σάπιας ἀπὸ ἀπανθρωπιά. Αὐτὴ ἡ νέα γενία τὰ βαρῆθηκε ὄλ' αὐτά. Φθάνει μὲ τὴν ὑποκρισία, φθάνει μὲ τὴν ἀδικία!

Τρικλίζοντας ἀβέβαιος, διστακτικὸς καὶ πολὺ ἀφελής, ὁ «σάμπρα» γυροῦει νέες ἀξίες.

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Ἰσραηλιανοῦ στρατοῦ

Ἰγκάλ Ἰαντίν

Τοῦ Σλόμο Τανᾶϊ

τὸν Ἰανουάριον 1949). Δὲν μπόρεσε νὰ ξεκουρασθῇ. Ἡ ἔντασι του ἦταν ἐκείνη ἐνὸς δημιουργοῦ, ὅταν ἐπὶ ἀτελείωτες ὥρες συνόδευε νοερῶς τὶς ἐπιχειρήσεις τῶν στρατιωτῶν, ὀλοκλήρων ταξιαρχιῶν, σ' ὅλα τὰ μέτωπα. Πόσες νύχτες χωρὶς ὕπνον! Τὸ πολὺ πολὺ, μιὰ ὥρα ὕπνου στὴν καρδιὰ τῆς νύχτας καὶ μετὰ, πάλι ἡ ἔνταση, ἡ ἀναμονή.

Τὰ καθήκοντά του τὸν ὑποχρεώνουν νὰ ἔχῃ ἐπαφὴ μὲ πολὺ κόσμον : Σύσκεψη μὲ τὸ γενικὸ ἀρχηγεῖο, συνάντηση μὲ δημοσιογράφους, μὲ ξένους ἐπισκέπτες, πού ὅλοι θέλουν νὰ μιλήσουν μὲ τὸν ἀξιωματικὸ, τὸν ὑπεύθυνον γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις.

Λένε ὅτι μὲ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς ἡ συνομιλία περιστρεφόταν τελικῶς γύρω ἀπ' τὴν ἀρχαιολογία. Ὁ Λούντ-στρουμ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν παρατηρητῶν τοῦ Ο.Η.Ε., πού ἐνδιαφέρεται πολὺ γιὰ τὶς ἀρχαιοτήτες, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν Παλαιστίνη μετὰ τὸν πόλεμον γιὰ νὰ ἐπισκεφθῇ ὅλα τὰ μέρη πού παρουσιάζουν ἀρχαιολογικὸ ἐνδιαφέρον.

Ὅταν ὁ Μπάριτλετ Κράμ συνάντησε τὸν Ἰαντίν στὸ μαλακόνι τοῦ Ξενοδοχείου Κέτε Ντάν στὸ Τέλ· Ἀβίβ, τὸν ρώτησε : «Πότε ἔγινε ἐδῶ ὁ πρῶ-

τος αποικισμός;» «Πριν 60.000 χρόνια», απήντησε ο Ύαντιν. Ο Κράμ-στράφουκε άμέσως προς τόν συνάδελφό του Τζέράλντ Φράνκ, πού τόν συνόδευε στην πρώτη επίσκεψη της χώρας, και τού είπε: «Πάρτε σημείωση. Κάθομαι σ' ένα μπαλκόνι κοντά στη θάλασσα στο Τέλ-Αβίβ: κοντά μας βρίσκεται ένας νεαρός αρχαιολόγος πού λέει: πριν 60.000 χρόνια. Θ' είναι ο τίτλος τού πρώτου άρθρου μου στην "Αμερική».

Ύπεύθυνος για την εκτέλεση των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Η επαφή με τόν κόσμο είναι ίσως η ευχάριστη και ξεκουραστική πλευρά τού δύσκολου έργου τού Ύαντιν. Αλλά μόλις προχωρήσουμε πέρα απ' αυτή την είσοδο, πλησιάζουμε λίγο περισσότερο τόν στρατιώτη και την ειδική εργασία τού αξιωματικού, υπεύθυνου για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Φαντάζομαι ότι εδώ η διανοητική εργασία είναι τó πάν. Απαγορεύεται να κάνης ένα λάθος. Πρέπει να βγάλη σωστά συμπεράσματα από πληροφορίες, ή ακρίβεια τών όποιων έχει ελεγχθή. Μόνο τότε μπορείς να σκεφθής να στρώσης τά σχέδια εκτέλεσεως. Αλλά μπορεί πολύ καλά να πη κανείς ότι κι αυτές οι προκαταρκτικές βολιδοσκοπήσεις είναι εργασία εκτελέσεως, γιατί όσο περισσότερο πολύπλοκο είναι τó σχέδιο, άλλο τόσο απαιτεί σχολαστική μελέτη κάθε λεπτομέρειας. Μία απ' τις πρώτες φροντίδες της υπηρεσίας εκτελέσεως τών επιχειρήσεων, είναι η βαθειά γνώση τού εδάφους, και μετά, η εφαρμογή της στο σχέδιο δράσεως. Ύστερα, για μιá ακόμη φορά, οι υπόλοιπες προετοιμασίες καθορίζονται απ' τó αποτέλεσμα μιás έρευνας. Είναι όταν πρόκειται να εκτιμηθούν ακριβώς οι σχέσεις μεταξύ της στρατιωτικής προσπάθειας και τού πολιτικού παράγοντα, σχέσεις πού καθορίζουν την ένταση τών δυο αγώνων, τού στρατιωτικού και τού πολιτικού. Η επόμενη φροντίδα αφορά τó έδαφος καθ' εαυτό. Τότε χρειάζονται γνώσεις αρχαιολογικές, γιατί πρέπει να ξέρη κανείς όλα τά χαρακτηριστικά τού εδάφους και από τί είδους χώματος αποτελείται. Όλα αυτά τά στοιχεία είναι πολύ χρήσιμα όταν πρόκειται να ληφθῆ μιá σπουδαία απόφαση.

Ο αρχαιολόγος στο Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ.

Ο αρχαιολόγος στο Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ.

Αφού εξηγήσαμε, χωρίς να εμβαθύνουμε πολύ, μερικές λεπτομέρειες της εργασίας πού προηγείται απ' την πραγματοποίηση οίονδηποτε στρατιωτικού σχεδίου, θά ήταν ίσως καλό να μιλήσουμε για αρχαιολογία. Τόν Οκτώβριο 1947, ο Ίγκάλ Ύαντιν—τότε λεγόταν Σουκενικ και άλλαξε όνομα στην αρχή τού πολέμου—είχε πάρει τó πτυχίο του στο έβραϊκό Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ και έτοιμαζόταν για τή διδακτορική διατριβή του. Ο πόλεμος ήρθε να τόν έμποδίση. Τόν ίδιο χρόνο, τόν Σεπτέμβριο, τόν κάλεσαν υπό τά όπλα και τού εμπιστευθήκαν άμέσως τήν αρχηγία τών υπηρεσιών τών επιφορτισμένων με τά σχέδια και τήν εκτέλεση τών επιχειρήσεων, θέση πού κατέχει και σήμερα.

Ο Ίγκάλ Ύαντιν γεννήθηκε στην Ιερουσαλήμ τó 1917. Οι γονείς του ήρθαν να εγκατασταθούν στην Παλαιστίνη σέ μιá εποχή πού ένας νέος Παλαιστινέζος τών ήμερών μας, για τόν όποιο ή ιστορία τού Έρετς Ισραέλ αρχίζει με τά πρώτα σιωνιστικά πειράματα, θά τήν έλεγε αρχαιολογική. Η μητέρα του είναι μιá απ' τις γυναίκες πού ίδρυσαν τούς παιδικούς κήπους στην Παλαιστίνη. Τó γεγονός ότι ο πατέρας του, ο καθηγητής Σουκενικ, ήταν αποσπασμένος στο αρχαιολογικό τμήμα τού Πανεπιστημίου, ώθησε όπωσδήποτε τόν Ίγκάλ να πάρη τόν ίδιο δρόμο, ο πατέρας του όμως στην αρχή αντετάχθηκε, αλλά ούτε η μομφή ότι ήθελε να μιμηθῆ τόν πατέρα του, ούτε οι αντιρρήσεις τού ίδιου, δέν μπόρεσαν να τόν κάνουν ν' αλλάξη ιδέα.

Ο Ίγκάλ είχε δυο άδελφια, από τά όποια ο ένας, ο Μάτι, έπεσε στόν

πόλεμο ως αεροπόρος. Ο άλλος, ο Ύόσος, είναι ήθοποιός στο θέατρο «Κυμέρι» στο Τέλ-Αβίβ. Για τά τρία άδελφια αυτά λέγανε ότι ο ένας ζούσε κάτω από τή γῆ, ο δεύτερος μεταξὺ ούρανού και γῆς, κι ο τρίτος στόν ούρανό...

Πώς γνωρίζει τήν Ιερουσαλήμ και τά περίχωρα.

Ο Ύαντιν είναι Ιεροσολυμίτης εκ γενετής. Παιδι άκόμα λάμβανε ένεργόν μέρος στην προσκοπική κίνηση της Ιερουσαλήμ. Με τούς φίλους του έκανε εκδρομές στην Ιερουσαλήμ και τά περίχωρα: τήν Ξερρά τής Ιουδαίας, τήν Νεκρά Θάλασσα, κ.τ.λ... Έμαθαν έτσι όλους τούς δρόμους πού οδηγούν στην Άγια Πόλη. Σήμερα, χάρις στις εκδρομές αυτές, πολλά από εκείνα τά παιδιά κατέχουν σπουδαίες θέσεις στο στρατό. Άς προσέσωμε ότι ο Σούκενικ πατέρας είχε τή συνήθεια να περπατάει επί μέρες με τά παιδιά του στις συνοικίες τής Παλιás Πόλεως, να επισκέπτεται τó Όροσ Σιών και τις εκκλησίες. Έτσι ο Ίγκάλ απέκτησε μιá βαθειά γνώση της παλιás πόλεως, με τις εξόδους και τις εισόδους της. Κάθε χρόνο, τó Σαβουώε, η Προσκοπική ομάδα συνήθιζε να πάη στο Γκιβάτ Σαούλ, προάστειο της Ιερουσαλήμ. Εκτός απ' αυτές τις εκδρομές, οι πρόσκοποι διοργάνωσαν και μαθήματα, σύμφωνα με τó σύστημα Μπάδεν-Πάουελ, πού έχει σχολό τή στρατιωτική κατάρτιση τών νέων. Έπειδή τήν εποχή εκείνη δέν υπήρχαν στην Παλαιστίνη ούτε στρατός, ούτε έβραιοι στρατιώτες, ή ομάδα τού Ύαντιν δέν μπόρεσε να δώση στα μαθήματα αυτά άλλη έννοια από τήν προετοιμασία για τήν άμυνα εν περιπτώσει ανάγκης.

Δύο δρόμοι

Τό 1935 ο Ύαντιν άρχισε δύο διαφορετικές σταδιοδρομίες, μεταξύ τών όποιων μοιράζει μέχρι σήμερα τή ζωή του.

Μπαίνει στο Πανεπιστήμιο μόλις τελειώνει τó Γυμνάσιο της Ιερουσα-

λήμ. Γράφεται στην Αρχαιολογική Σχολή, ένφ ταυτοχρόνως είναι ενεργό μέλος της Άγκανά. Γρήγορα παραιτείται από τήν προσκοπική κίνηση και άφωσιώνεται στις δυο αυτές ασχολίες. Οι πολιτικές του θεωρίες δέν είχαν καμμιά σχέση ούτε με τή μιá ούτε με τήν άλλη. Ηδη στους προσκόπους, τού είχαν μάθει ότι τó καλλιτερο κόμμα ήταν πάλι: Έρετς Ισραέλ! Τό 1936 κάλεσαν τά νεαρά μέλη της Άγκανά πού είχαν κάποια πείρα και τούς εμπιστευθήκαν υπεύθυνες θέσεις: τήν αρχηγία σέ σπουδαία στρατηγικά σημεία, όπως στο Κυριάτ-Αναβίμ, στην νότια άκρη της Νεκράς Θάλασσας, και κατά περικολή, στο Κφάρ-Έτσιόν. Ύπήρχε τότε σ' αυτή τήν απομονωμένη γωνιά, ένας πειραματικός γεωργικός σταθμός, όπου εργαζόντοισαν μερικές δικάδες εργάτες. Να εξασφαλισθῆ ή προστασία τους ήταν έργο δύσκολο πού συνεπήγετο κινδύνους όχι μικρότερος απ' εκείνους πού διέτρεξαν οι άνδρες μας στόν τελευταίο πόλεμο. Αφού τελείωσαν οι ταραχές ξαναγύρισε στις σπουδές του. Με άλλους φοιτητές κάνει μιá αρχαιολογική εκδρομή στην Τουρκία και στην Ελλάδα κι είναι αυτό τó δεύτερο ταξίδι του στην Ευρώπη, όπου είχε μείνει άλλη φορά δυο μήνες με τούς γονείς του.

Η άφιξη στην Παλαιστίνη τού στρατηγού Ουϊγκάιητ υπήρξε για τόν Ύαντιν ή ευκαιρία να ξαναμπῆ στις δυνάμεις ασφαλείας. Ο Ισχακ Σαντέ τόν είχε επηρεάσει προς τήν κατεύθυνση αυτή και βγήκαν μαζί για τήν πρώτη επιχειρηση. Γρήγορα πέτυχε τή διοίκηση μιás διμοιρίας, πού είχε ως πεδίο δράσεως τήν Ιερουσαλήμ και τά περίχωρα. Κατά τó τέλος τού 1938 παρακολουθῆ άνώτερα μαθήματα για βοηθούς εκπαιδευτές και διορίζεται μετά «ἀρχιεκπαιδευτής» για τήν περιοχή της Ιερουσαλήμ. Τό 1940 τόν καλούν να διευθύνει μαθήματα ύπαξιωματικών, πράγμα πού τόν άπουακρύνει απ' τήν Ιερουσαλήμ. Ύστερα, και για λίγο καιρό, εκτελεί

χρέη διοικητικού αξιωματικού κοντά στο Γιακόβ Ντόρι. Έως το 1946 εξακολουθεί να κατέχει σπουδαίες θέσεις στην Αγκανά και άφιερώνει στις σπουδές του τον λίγο καιρό που του μένει. Το 1945 διορίζεται αρχηγός του τμήματος επιχειρήσεων στο γενικό αρχηγείο, που πήρε τότε το όνομα «γραφείο στρατιωτικών σχεδίων». Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων αυτών, λαμβάνει μέρος σε μερικές επιχειρήσεις κατά τις ταραχές. Ορισμένες διαφωνίες με τους ανωτέρους του τον καταδικάζουν στην αδράνεια για πολλούς μήνες.

Ανασκαφές και αρχαιολογική πείρα.

Αφού αναφέραμε το στρατιωτικό παρελθόν του, πρέπει να μιλήσουμε για τη δράση που αναμφισβήτητα έχει περισσότερο επηρεάσει την προσωπικότητά του και αποτελεί ίσως το πραγματικό βάθος των στρατιωτικών του ικανοτήτων: την αρχαιολογία. Κάτι είπαμε ήδη δείχνοντας πρό όλλγου τις σχέσεις που μπορούν να υπάρχουν μεταξύ αρχαιολογίας και στρατιωτικής τέχνης. Όταν ο Ύαντιν βλέπει τον πατέρα του, μπορεί να κλεισθή μαζί του σ' ένα δωμάτιο και να συζητήσουν επί ώρες για ένα κομμάτι πηλό, για μια αρχαία γραφή και για παλιές ή πρόσφατες ανασκαφές.

Πριν στρώση στρατιωτικά σχέδια ο Ύαντιν πέρασε πολλές μέρες στο αρχαιολογικό Μουσείο Ροκφέλλερ της Ιερουσαλήμ, για να συγκεντρώσει στοιχεία για τις μελέτες του. Ας σημειώσουμε εδώ, ότι η γυναίκα του, η κόρη του Δρος Ρούππιν που παντρεύθηκε το 1941, τον βοήθησε πολύ στην επιστημονική του εργασία. Να ό τίτλος της μελέτης του: «Ο στρατός στην Παλαιστίνη κατά τη Βιβλική εποχή». Αυτό το ενδιαφέρον θέμα έχει γοητεύσει πολλούς αρχαιολόγους και πολλούς στρατιώτες. Ο Ύαντιν μπορεί να κανηθη ότι είναι μία αυθεντία και στα δύο ζητήματα. Γράφοντας γι' αυτό το θέμα εκμεταλλεύθηκε τις γνώσεις που απέκτησε

μελετώντας τα πολεμικά προβλήματα της Παλαιστίνης στην αρχαία επιγή. Αργότερα έγραψε πολλά άρθρα, μερικά καθαρώς αρχαιολογικά, και άλλα διττού ενδιαφέροντος, αρχαιολογικού και στρατιωτικού. Ένα μέρος από τις εργασίες του δημοσιεύθηκε στα ειδικά περιοδικά της Παλαιστίνης. Μερικά άρθρα αναδημοσιεύθηκαν στον αμερικανικό τύπο. Ένα απ' αυτά ασχολείται μ' ένα κείμενο της Βίβλου. Κατά τον Ύαντιν, αυτό το κείμενο αναφέρει οχυρώσεις πάνω στις οποίες είχαν στηθή μηχανές που έβαλλαν κατά των τειχών. Ένα δεύτερο άρθρο πραγματεύεται το πρόβλημα της ανεγέρσεως αψίδων κατά την βιβλικήν εποχή. Η μελέτη δημοσιεύθηκε στην Αμερική στην εφημερίδα του Όλμπραϊτ, που ήταν διευθυντής της Αρχαιολογικής σχολής της Ιερουσαλήμ πριν απ' τον πόλεμο. Έλαβε μέρος στο Συνέδριο των Ιουδαϊκών επιστημών στην Ιερουσαλήμ, στο οποίο μίλησε για δυο θέματα: «Πώς ο Δαβιδ κατέκτησε την Ιερουσαλήμ», στο οποίο προσπάθησε να εξηγήσει πώς ο Δαβιδ χρησ μοποίησε στη μάχη αυτή τυφλούς και παράλυτους. Η δεύτερη διάλεξή του είχε ως θέμα: «Οι νέοι σηκώθηκαν και παίζαν μπροστά μας». Η ανάλυσή του τείνει ν' αποδείξει ότι δεν πρόκειται περι ενός απλού παιγνιδιού, αλλά για την απεικόνιση μιάς μάχης.

Πρός υποστήριξη της γνώμης του, βασίσθηκε σ' ένα αρχαίο γλυπτό που παριστάνει έναν άνδρα που κρατάει τον αντίπαλό του από τα μαλλιά και ετοιμάζεται να του χώσει στα πλυνρά το μαχαίρι του. Ανάμεσα στα άλλα θέματα που μελέτησε ο Ύαντιν, αναφέρομε την κεραμεική και την ανάλυση των αρχαίων αραβικών γράφων. Ας σημειώσουμε επί τη ενκαιρία ότι στο Πανεπιστήμιο είχε διαλέξει ως προαιρετικό μάθημα την αραβική γλώσσα και φιλολογία και ότι το θέμα που διάλεξε για την πτυχιακή μελέτη του ήταν: «Αρχαίες αραβικές γραφές στη Παλαιστίνη». Ως φοιτητής, έγραφε τη λαϊκή αρχαιολογική

στήλη στο «Μισμάρ». Έλαβε μέρος επίσης σε διάφορες ανασκαφές, προ παντός στα περίχωρα της Αφούλε και της Ιερουσαλήμ.

Παρελθόν και μέλλον

Μένει τώρα ν' ανακαλύψουμε τα προόντα που είναι στη βάση της ικανότητάς του. Μερικά απ' τα προσόντα αυτά είναι εκείνα που του επιτρέπουν να διαπρέψει στην εργασία που αναφέραμε στην αρχή. Από τα νεανικά του χρόνια, ο Ύαντιν διακρίθηκε για τη διαύγεια της σκέψης, την πειστικότητα και το αναλυτικό πνεύμα. Δεν είναι βέβαια παρα ό επικουρικά μέσα, όλα αυτά. Αλλά ήξερε να τα θέσει στη διάθεση της πραγματικής της κλίσεως, που είναι η αρχαιολογία, επιστήμη στην οποία έχει εμβαθύνει, ανατρέχοντας στις πηγές της. Δεν υπάρχει καμιά άπασοιτήτη σχέση μεταξύ αυτής της επιστήμης και της στρατιωτικής τέχνης.

Αλλά στις μεθόδους υπάρχει κάτι το κοινό. Στην αρχαιολογία, ό επιστήμονας αρχίζοντας μία εργασία δεν θά βρη ποτέ όλα τα στοιχεία συγκεντρωμένα μπροστά του. Πρέπει να μαζέψει τα κομμάτια και να κάνη ένα

σύνολο. Έτσι προχωρεί συχνά κι ό στρατιωτικός. Με μία βιασική διαφορά όμως: στην αρχαιολογία πετυχαίνει κανείς μια πλήρη εικόνα γυρίζοντας προς το παρελθόν, ενώ στην στρατιωτική τέχνη αντίθετως το βλέμμα στρέφεται προς το μέλλον. Ο αρχαιολόγος λέει: Οτιδήποτε βρεθή κάτω απ' τη γή, είτε είναι αρχαίο γουσάφι είτε ένα κομμάτι πηλού, για μένα έχει πρωταρχική σημασία. Έτσι θα μιλούσε κι ένας αξιωματικός επιφορτισμένος να συγκεντρώσει τα στοιχεία τα απαραίτητα για μια επίθεση. Αλλά αφού βγάλη τα συμπεράσματα του, ό αρχαιολόγος κυττάζει το παρελθόν, ενώ ό αξιωματικός υπεύθυνος για τις επιχειρήσεις, κυττάζει το μέλλον.

Ο συνταγματάρχης Ύαντιν ανέλαβε τελευταίως μια νέα αποστολή σε ένα νέο τομέα: μια διπλωματική αποστολή. Ήταν μέλος της ισραηλιανής αντιπροσωπείας που ύστερα από έξη εβδομάδες διαπραγματεύσεις υπέγραψε την ανακωχή με την Αίγυπτο. Ο συνταγματάρχης Ύαντιν έλαβε μέρος στις συνομιλίες αυτές ως στρατιωτικός σύμβουλος. Ο ρόλος του, δίπλα στον Δρα Έϋτάν υπήρξε μεγάλης σπουδαιότητας.

Ἡγέτες τοῦ Ἰσραήλ

Τοῦ Π. Μπὰτ - Ὑεδιδυὰ

Ὁ ΕΛΙΕΖΕΡ ΚΑΠΛΑΝ, ἕνας ἄνδρας φαινομενικῶς μονοκόμματος, εἶχε μιὰ σταδιοδρομία γεμάτη ἀντιφάσεις. Ὡς κομματικὸς ὀργανωτὴς, ἀπὸ τὰ μαθητικά του χρόνια στὴ Ρωσία, καὶ μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, καὶ τέλος ἀπὸ τὸ 1923 στὴν Παλαιστίνη, θὰ μπορούσε νὰ μοιάζει λίγο μ' ἕνα πολιτικὸν ἐπίτροπο, ἀλλὰ ἡ λέξη αὐτὴ δίνει ἐμμέσως τὴν ἰδέα τοῦ ἀλύγιστου ἂν ὄχι τοῦ φανατικοῦ, ἐνῶ ὁ Καπλάν εἶναι ὁ πιὸ μετριοπαθὴς ἀπ' τοὺς μετριοπαθεῖς. Ὑπῆρξε θησαυρο-

φύλακας τῆς Ἰσταντροῦτ ἀπὸ τὸ 1928 ἕως τὸ 1933 καὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πρακτορείου ἀπὸ τὸ 1933 ἕως τὸ 1948: «ἀρκετὰ—λέγει μὲ παράπονο ὁ ἴδιος—γιατὶ κανένας ἄλλος καὶ στὶς δύο ὀργανώσεις δὲν θέλησε ποτὲ ν' ἀναλάβῃ αὐτὴ τὴ βασανιστικὴ δουλειά». Ἐπαγγελματικῶς ὁ Καπλάν εἶναι πολιτικὸς μηχανικὸς, ἀλλὰ ἀπὸ ἰδιοσυγκρασίαν εἶναι ἕνας ἀνθρωπιστὴς καὶ ἕνας ἱστορικός. Μέλος ἀπὸ τὰ πρῶτα, τῆς πρῶτης σοσιαλιστικῆς ομάδος ποὺ δημιουργήθηκε μέσα στὸ σιωνιστικὸ κίνημα, ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ του ὑπῆρξε πάντοτε αὐστηρὰ ὀρθόδοξη. Καὶ—τελευταία παραδοξολογία—μολονότι ἦταν στὸ κέντρο τοῦ κόμματός του ἀπὸ τὸ 1912 καὶ εἶνε ἐκλεγεῖσθαι στὸ Σιωνιστικὸ Συνέδριο σ' ἡλικία 21 ἐτῶν—ὁ νεώτερος ἑβραῖος ἀντιπρόσωπος στὴ Διάσκεψη τῆς Εἰρήνης—πάντοτε σὲ ἀνώτερη καὶ ὑπεύθυνη θέση, δὲν θεώρησε ποτὲ μιὰ λεπτομέρεια πολὺ μικρὴ ἢ ἀσήμαντη γιὰ νὰ τῆς ἀφιέρωσιν τὴν ἄμεση προσοχή του, καὶ διαχειρίσθηκε πάντα μόνος του, ἕνα σορὸ ζήτηματα γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν ὁποίων ὀποιοσδήποτε ἄλλος θὰ εἶχε κινητοποιήσει μιὰ στρατιά ἀπὸ ὑπαλλήλους. Στὶς 16 Μαΐου 1948, πρῶτὴ ἐργασιμὴ μέρα τοῦ νέου Κράτους, τὸ Ὑπουργεῖο τοῦ Καπλάν ἀνέλαβε ὅλα τὰ οἰκονομικὰ καθήκοντα τῆς τελευταίας Παλαιστινιακῆς

Κυβερνήσεως χωρὶς καμμία δυσκολία. Ἦταν ἀναμφισβήτητα τὸ καταπληκτικώτερο ἀπ' ὅλα τὰ παρόμοια ὀργανωτικὰ κατορθώματα ἐκείνης τῆς ἱστορικῆς μεταβάσεως, κι' ἦταν τὸ κατορθώμα ποὺ ἐπέτρεψε νὰ γίνουν ὅλα τὰ ἄλλα. Ὑστερα ὁ Καπλάν ἐπέτυχε νὰ δημιουργήσῃ ἕνα ἀνεξόφρητο νόμισμα, νὰ ἰσοσκελί-

σῃ τὸν προϋπολογισμό καὶ νὰ χρηματοδοτήσῃ τὶς κυριώτερες εἰσαγωγές. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ὄπλα τῶν ἀποστολῶν του στὸ ἐξωτερικό, ποὺ προετοίμασαν τὸ ἔδαφος γιὰ τὸ δάνειο τῆς Τραπεζῆς Εἰσαγωγῶν—Εξαγωγῶν. Αὐτὸ τὸ ἔργο ὑπῆρξε τὸ πεζὸ ἀλλὰ ἀπαραίτητο φόντο μιᾶς ἐπικῆς ἱστορίας.

Τὸ ὄνομα τοῦ ΔΑΒΙΔ ΡΕΜΕΖ συνδέεται στενότερα μὲ τὴν Ἰσταντροῦτ, τῆς ὁποίας ὑπῆρξε Γενικός Γραμματέας ἀπὸ τὸ 1933 ἕως τὸ 1948. Ὅταν προήδρευσε στὴν ἐναρκήριον συνεδρίασιν τὸ 1919, ἦταν ἤδη κάτοικος τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ 6 χρόνια, ὡς ἀγρότης. Τὸν ἴδιο χρόνον συνέβαλε στὴ μεγάλη πολιτικὴ κίνηση ποὺ δημιουργήθηκε τὸ Ἀχνοῦτ Ἀ' Αβραάμ (Πρόδρομο τοῦ Μοπάτ), Ὁ Ρεμέζ εἶναι πρὸ παντὸς ἕνας πεζὸς θετικὸς, ἐργατικὸς ἄνθρωπος—μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ζοτικῆς, τὶς πιὸ εὐαίσθητες, τὶς πιὸ δημιουργικῆς

προσωπικότητες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, μεγάλη ψυχὴ καὶ μεγάλο μυαλό, ποὺ στηρίζονται σὲ μιὰ φοβερὴ φυσικὴ δύναμι καὶ ἀντοχὴ στὴν κούραση. Αὐτὰ τὰ προσόντα τὸν ἔκαναν ἱκανὸ διαπραγματευτὴ, δίκαιτῆ μὲ κύρος, συμφιλωτὴ σὲ πολλὰ διαφωνίες ἐντὸς τοῦ Κινήματος καὶ στὶς «ἐξωτερικῆς» σχέσεις του μὲ τὸν ἰδιωτικὸ οἰκονομικὸ τομέα. Ἐνα μεγάλο παράδειγμα τῆς ἱκανότητός του καὶ τῆς ἐπιμονῆς του ὡς μεσολαβητῆ, εἶναι ἡ διαφορά μετὰ τὸ ἐκτελεστικὸ τῆς Ἰσταντροῦτ καὶ τῶν συνεταιρισμῶν τῶν μεταφορῶν ποὺ κατορθώσε νὰ λύσῃ τὸ 1945 μετὰ ἀπὸ διαπραγματεύσεις δύο ἐτῶν. Κατέρριψε κι' ἕνα ἱερὸ ἀντοχῆς σ' ἄλλο τομέα, στὴν 22α Σιωνιστικὴ διάσκεψη, ὁπότε κατὰ τὴν τελευταία συνεδρίαση προήδρευσε ἐπὶ 26 ὥρες. Τὰ ἴδια προσόντα τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ πετύχῃ ὡς πρόεδρος τοῦ Βαάντ Λεούμ (Ἐθνικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἑβραϊσμοῦ τῆς Παλαιστίνης) καὶ προοριζόταν γιὰ πρόεδρος τῆς Κνέσσετ, ἀλλὰ ἡ ἀξία του, ἡ ἐνεργητικότητά του καὶ ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ τὴν πρακτικὴ καὶ ἐπικοδομητικὴ δράση τὸν κατέστησαν ἀπαραίτητο στὴν Κυβέρνηση ὅπου τοῦ ἀνέθεσαν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Συγκοινωνιῶν.

Νέο βήμα εμπρός στη Διάσκεψη της Λωζάνης: ο σχηματισμός της Οικονομικής Επιτροπής. Και νέα αλλαγή στη σκηνή της Μέσης Ανατολής: η δολοφονία του Ζαΐμ. Ο σχηματισμός της Οικονομικής Επιτροπής σημαίνει ότι επί τέλους το Παλαιστινιακό τίθεται επί τάπητος ως πρόβλημα κατ'έξοχήν οικονομικών, όπως και είναι. Ήταν φανερό ότι οι άγονες πολιτικές συζητήσεις δεν μπορούσαν να καταλήξουν σε κανένα θετικό αποτέλεσμα. Η διάσκεψη της Λωζάνης έμοιαζε πολύ με κωμωδία που τα πρόσωπά της μιλάνε για οτιδήποτε άλλο εκτός από το φλέγον ζήτημα. Και το φλέγον ζήτημα στην περίπτωση μας ήταν και είναι κατά πόσον η Αμερική θα βοηθήσει στην επίλυση των οικονομικών προβλημάτων που βασανίζουν τις άραβικές κυβερνήσεις, οι οποίες βρήκαν ένα καλό χαρτί να παίξουν με το ζήτημα των προσφύγων. Οι γνώμες διίστανται όσον αφορά τις πιθανότητες επιτυχίας που έχει η Οικονομική Επιτροπή και όσον αφορά το όφελος ή τη ζημία που θα προκύψει για το Ισραήλ από την έκθεσή της. Σ'ένα σημείο συμφωνούν όλοι: ότι η Επιτροπή δεν θα μπορέσει να συμπληρώσει το έργο της εντός των τριών μηνών που της τάξαν ως προθεσμία. Πάντως το μόνο που μπορεί να λεχθεί τώρα είναι ότι η μετατόπιση του προβλήματος από το πολιτικό στο οικονομικό πεδίο, δείχνει την απόφαση της Αμερικής να δώσει μία λύση όσο το δυνατόν μονιμότερη, και ενισχύει την εντύπωση ότι η Ούάσιγκτων ανέλαβε υπεύθυνα μία υπόθεση που δεν θα μπορέσει πια ν'άφισι σ'έκκρεμότητα.

Την ίδια στιγμή η Αγγλία σημειώνει μία μεγάλη επιτυχία στη Συρία, κλείνει την επικίνδυνη για αυτήν παρένθεση του Ζαΐμ και επαναφέρει το παλιό και πιστό κα-

θεστώ.

Στο δεύτερο αυτό γύρο οι ήττημένες είναι η Γαλλία και η Αμερική: η πρώτη είχε βρει στον Ζαΐμ ένα θιασώτη της γαλλικής επιρροής και είχε επανακτήσει πολλές από τις θέσεις που κατείχε άλλοτε. Η δεύτερη είχε κατορθώσει επί τέλους με τον Ζαΐμ να πάρει τη συριακή υπογραφή κάτω από τη σύμβαση που της δίνει το δικαίωμα να περάσει τα πετρέλαιά της από τη Συρία.

Αν σ'αυτά προσθέσουμε το γεγονός ότι ο Ζαΐμ δεν έκρυβε την πρόθεσή του ν'άπαλλαξη από την άσφυκτική αγγλική κηδεμονία και να προβή σε κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που κάθε άλλο παρά ένθουσιάζουν το Φόρειν Όφισ, θα καταλάβουμε γιατί η έξαφάνιση του σύριου δικτάτορα είναι μία αγγλική επιτυχία, που θα μπορούσε να είναι δυσάρεστη και για το Ισραήλ, αν δεν δημιουργούσε μία νέα κατάσταση στη Μέση Ανατολή, από την οποία δεν αποκλείεται τελικώς να επωφεληθί το Τελ-Αβίβ. Πράγματι από τους δύο συνασπισμούς που αναφέραμε στην προτελευταία μας ανασκόπηση, Συρία-Αίγυπτος και Υπεριοδρανία-Ιράκ, ο πρώτος έπαυσε να υφίσταται προς όφελος του δευτέρου, και η Αίγυπτος βρίσκεται ξαφνικά σε μία πολιτική απομόνωση που μπορεί να την κάνει να ζητήσει τουλάχιστο ένα διακανονισμό με το Ισραήλ. Ο Φαρούκ έχασε με τον Ζαΐμ τον πιστότερο σύμμαχο και αφού τώρα δεν έχει φίλους, θα προσπαθήσει τουλάχιστον να λιγοστεύσουν οι έχθροί.

Αλλά οι εικασίες αυτές γίνονται πάντοτε με κάθε επιφύλαξη. Δεν μπορούμε να πιστεύουμε ότι με το δεύτερο γύρο έληξε ο αγώνας επικρατήσεως των Μεγάλων Δυνάμεων. Όπωςδήποτε ξεπετα ο τρίτος.

E. K. Φ.

Γράμματα στον Διευθυντή

Αγαπητέ κύριε Διευθυντά,

Ός προς τον τονισμό της λέξεως Γκεουλά ουδώς έχει δικαίον ο φίλος Σάμ Κωνσταντίνης. Το όρθον είναι ότι πρέπει να τονισθί εις την λήγουσαν «Γκεουλά» και όχι εις την παραλήγουσαν «Γκεουλά» όπως ούτος ισχυρίζεται. Εάν έδιδάσκετο ο φίλος Κωνσταντίνης την Εβραϊκήν δεν θα έπιπτε εις τοιοῦτον λάθος. Αλλά τί συμβαίνει; Όλοι γνωρίζομεν ότι οι αδελφοί μας της Κεντρικής Ευρώπης όμιλουν μίαν διάλεκτον ή όποια έδημιουργήθη κατά το μακρό διάστημα της μαύρης Διασποράς, γνωστή με τα όνόματα Ίου, δαιογερμανική, Ζαργκόν ή Γίντις. Όταν ένεκατεοτάθησαν οὔτοι εις τα γερμανόφωνα ταῦτα μέρη, όμιλουν φυσικά την έθνική των γλώσσων, την Εβραϊκήν, ή όποια συντοχρόνως έλαβε την έπίδρασιν της παλαιᾶς Γερμανικής ώστε να δημιουργήθί μία νέα γλώσσα ή όποια παρ' όσον πού γράφεται με έβραϊκά γράμματα να όμοιάζη περισσότερο προς την Γερμανικήν παρά την Εβραϊκήν. Αί διασθεϊσαι έβραϊκαί λέξεις εις την διάλεκτον ταύτην, αί όποιαί είναι πάρα πολλάί, παρ' όσον πού γράφονται κατά τούς κανόνας της έβραϊκής γραμματικής, όπέστησαν μίαν μικρὴν αλλοίωσιν ως προς την προφοράν και τονισμόν.

Οί εκ τοῦ ζαρ ονοφώνου Γκαλουτ νεοσφικθέντες εις την Πατρίδα μας αδελφοί, διακρίνονται εις το Ισραήλ από την ζαργκονικήν προφοράν που δίδουν εις την έβραϊκήν, την όποιαν προφοράν όμως αποβάλλουν συντοχρόνως έγκλιωτιζόμενοι εις την χώραν των πατέρων μας.

Ο φίλος Σάμ Κωνσταντίνης από τους νεοσφικθέντες εις το Ισραήλ και συναστροφόμενος συναδέλφους εκ ζαργκονοφώνων χωρών, υπέστη και αυτός όπως και άλλοι την έπίδρασιν της προφοράς των, την όποιαν όσον περισσότερο Ισραηλινός γίνη θα αποβάλλη και αυτός ταύτην και δεν θα έπιμεινη πλέον οί πρέπει να λεχθί «Γκεουλά» και όχι «Γκεουλά».

Έχει όμως δικαίον ο φίλος Κωνσταντίνης ότι πρέπει να δοθί μεγαλιότερα προσοχή εις την προφοράν των έβραϊκών όνομασιών διότι τα λάθη και εις την «Γκεουλά» και εις την «Εβραϊκήν Έστίαν» είναι άσυγχώρητα. Οὔτω συχνά συναντά κανείς να γράφεται Κνεσσετ, Σεμουέλ, Σλόμο, Ζβί, Κφάρ, Τνουβάρ, κλπ., ενώ έπρεπε να γράφωνται Κενέσσετ, Σεμουέλ, Σελόμ, Τσεβί, Κε-

φάρ, Τνουβάρ, κλπ. Είναι κανών της έβραϊκής γλώσσης ότι το φωνήεν «Σεβά» (:) εις την αρχήν της λέξεως προφέρεται πάντοτε και το λάθος αυτό προέρχεται εκ έπιδράσεως του Γίντις.

Επίσης το έβραϊκό γράμμα Ε (Αλεφ) το όποιον αντίστοιχεί με την ελληνικήν «Δασείαν» αποδίδεται και εις την «Γκεουλά» και εις την «Έστίαν» με το ελληνικόν Χ αντί Δασείας (') και τοιοῦτοτρόπως μεταβάλλεται έντελως ή προφορά της λέξεως και αντί να γράφωμεν όπως είναι όρθον Ισταντερούτ, Ακενέσσετ, Ακιργιά, Αντάρ-Ακαρμέλ, κλπ. γράφομεν έσφαλμένως Χισταντερούτ, Χακενέσσετ, Χακιργιά, Χαντάρ-Χακαρμέλ, κλπ. και το σοβαρόν τοῦτο λάθος, διότι οί μεταφρασται δέν έχουν όπ' όψιν το έβραϊκόν κείμενον αλλά μεταχειρίζονται μεταφράσεις γαλλικής όπου το Έβραϊκόν Ε (άλεφ) μεταδίδεται όρθως διά του δασύ γαλλικού Η, το όποιον λαμβάνεται εις την ελληνικήν και ως Χ.

Εις την «Εβραϊκήν Έστίαν της 8 Ίουλίου, το ήρωϊκόν χωρίον «Ραμάτ Ακόβες» το όποιον σημαίνει «Υψωμα (λόφος) του Κατοκτητού» γράφεται έσφαλμένως «Ραμάτ Ακόδες» που σημαίνει «Υψωμα (λόφος) Αγίου». Διαφορά μεγάλη και ως προς την προφοράν και ως προς την έρμηνείαν της όνομασίας.

Ός προς το «Καγιέμετ» ή «Καγιέμεθ» και αί δύο γραφαί είναι όρθαί. Το Έβραϊκόν γράμμα Ταβ όταν ευρίσκειται εις το τέλος της λέξεως αντίστοιχεί με το ελληνικόν Θ και με το γαλλικόν ΤΗ, αλλά προφέρεται σαν Τ όδοντόφωνον και ούχι ως Θ όδοντόφωνον και αυτό. Οί ελληνόφωνες Έβραίοι της Ηπειρου το προφέρουν σαν ελληνικό Θ «Εμεθ», οί δέ Γιτισόφωνες μη δυνατόν εις να προφέρουν Θ το προφέρουν Σ «Εμες». Αλλ' επειδή εις την έβραϊκήν προφέρεται μάλλον ως Τ όδοντόφωνον και ούχι ως Θ είμαι και εγώ της γνώμης ότι πρέπει να γραφθί Καγιέμετ διά να δοθί ή προφορά πιστότερα αν και Καγιέμεθ δεν πρέπει να θεωρηθί λάθος.

Γράφων ταῦτα δέν πρόκειται να κατακρίνω τους φίλους συντάκτας της «Εβραϊκής Έστίας» και της «Γκεουλά». Οὔτοι είναι άξιοι συγχαρητηρίων και παντός έπαίνου διά τας προσπαθείας ός καταβάλλουν διά να δώσουν εις την Έβραϊκήν Διασποράν της Έλλάδος να σκεφθί διά την έβραϊκήν μόρφωσιν των μελών της παροικίας. Η έβραϊκή γλώσ-

σα πρέπει να είναι η γλώσσα του σπιτιού του άπανταχού εβραϊσμού και της συναναστροφής με τὰς τῶν ὁμοφύλων, ὁ κρῖκος ὁ συνδένων τῶν Ἑβραϊσῶν τῆς Διασπορᾶς με τὸ ἐλεύθερον Ἰσραήλ. Οὐδεμία προκίκα ὅσο μικρά καὶ ἂν εἶναι αὐτὴ πρέπει νὰ στερηθῆ τοῦ διδασκάλου τῆς.

«Ταλμούδ Τορά Κενέγκεδ Κουλάμ»,
Με τοὺς καλλιτέρους σιωνιστικοὺς
χαιρετισμοὺς.

Χαγίμ Μιζραχί

Εὐχαρίστως δημοσιεύουμε τὸ γράμμα τοῦ κ. Μιζραχί, γιὰ τὸ ζήτημα τῆς προφορᾶς τῶν Ἑβραϊκῶν λέξεων ἀξίζει πράγματι κάθε προσοχὴ καὶ μιὰ τόσο ἐγκυρὴ γνώμη ἀποκτᾷ γενικότερο ἐνδιαφέρον. Νομίζουμε κι' ἐμεῖς ὅτι πρέπει νὰ λέγεται «Γκεουλά», ἀλλὰ θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ κ. Μιζραχί νὰ διαφοροποιήσουμε ὀξυκῶς ὅσον ἀφορᾷ τὴν προφορὰ τῶν ἄλλων λέξεων ποὺ ἀναφέρεται ἐπὶ ἐπιστολῆ του. Καὶ ὁ λόγος εἶναι πολὺ ἁπλός. Κανένας δὲν εἶναι ἀρροδιότερος ἀπὸ τὸ Κράτος τοῦ Ἰσραήλ καὶ ἀπὸ τῆς Σιωνιστικῆς Ὀργάνου νὰ μᾶς πῆ πὺς πρέπει νὰ προφέρουμε τὰ Ἑβραϊκὰ ὀνόματα ποὺ τόσο συχνὰ συναντοῦνται τώρα σὲ ἐφημερίδες. Καὶ ὁ ὅλα τὰ ἐπίσημα δημοσιεύματα ποὺ λαβαίνουμε ἀπ' τὸ Ἰσραήλ καὶ ποὺ ἀποτελοῦν τὴ βάση τοῦ περιοδικοῦ μας, διαβάσει κανεὶς Κνέσσει κι' ὄχι Κενέσει, Ἰσταντροῦν κι' ὄχι Ἰσταντέρου, Τνον-βά κι' ὄχι Τενουβά.

□ □ □

26 Ἀβ 5709
21 Αὐγούστου 1949

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντά,

Λαβὼν ἀφορμὴν ἀπ' τὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σαμ Κωνσταντίνου ἀπὸ τὸ Τελ Ἀβίβ, ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικό σας τοῦ Ἰουλίου (4ον τεῦχος), πέρνω τὸ θάρρος νὰ σὰς γράψω καὶ νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ δώσητε μιὰν κάποιαν προσοχὴ στὸ γράμμα ἐνὸς Ἑλληνοεβραίου νεοφερμένου στὸ Ἰσραήλ.

Ἐρχομαι λοιπὸν κι' ἐγὼ με τὴν σειράν μου νὰ σὰς συγχάρῳ διὰ τὸ τόσο λαμπρὸ καὶ χρήσιμον ἔργον σας, τὴν χρησιμότητα τοῦ ὁποιοῦ εἶμαι βέβαιος πὺς τὴν ἔχουν αἰσθανθῆ ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἑλλάδος. Φαίνεται ἐξ ἄλλου καθαρά αὐτὸ ἀπ' τὴ στήλῃ τῆς ἀλληλογραφίας σας.

Γιὰ νὰ ἔρθω ὁμῶς στὸ θέμα μου, στὴν ἀφορμὴ δηλαδὴ ποὺ μοῦ ἐδῶσε τὸ γράμμα τοῦ κ. Κωνσταντίνου, σὰς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὰ ἐξῆς:

Δὲν γνωρίζω τὸν κ. Κωνσταντίνου, ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁμῶς νὰ τοῦ παρουσιάσω τὴν ἀντίθεσίν μου αὐτὴ ὡς πρὸς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν.

Εἶναι ἀλήθεια πὺς πρέπει νὰ δοθῆ μεγάλη προσοχὴ στὸ ζήτημα τῆς προφορᾶς τῶν Ἑβραϊκῶν λέξεων καὶ το-

ποθεσιῶν. Ἐνα σφάλμα σας π.χ. Ἐμὲκ ἀντὶ Ἐμεκ. Δὲν νομίζω ὁμῶς ὅτι πρέπει ἡ «Γκεουλά» νὰ λέγεται «Γκεουλά» οὔτε ἡ «Ἀτικβά» «Ἀτικβα», οὔτε τὸ «Καγιέμεθ» «Κανιέμετ», ὅπως συνηθίζει νὰ τὸ λέῃ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραήλ.

Ἡ συνηθεια αὐτὴ εἶναι μόνον καὶ μόνον μιὰ ἀγγλοποίηση τῶν ὀνομάτων μας καὶ μᾶς τὴν ἀφήκαν γιὰ «κληρονομία» (ἄς μοῦ ἐπιτιπῆ ἡ λέξις) οἱ Ἄγγλοι. Γιὰ νὰ ποῦμε σ' ἕναν πρὸ ὀνομάζεται Σαλώμ «γεία σου», θὰ τοῦ φωνάξουμε «Σαλώμ Σάλωμ». Καὶ σὰς ἐρωτῶ, τί καταλαβαίνετε σείς; Ποιὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα σας;

Ἐνα ἄλλο παράδειγμα εἶναι κάτι ποὺ με ἀφορᾷ. Μόλις κατέβηκα ἀπ' τὸ βαπόρι στὸ λιμάνι τῆς Γιάφας, κατὰ λαβα τὴν τουστι-ἡ αὐτὴ διαφορά τῶν ὀνομάτων. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ γίνω ἀπὸ «Νατάν» Νάταν. Σ' ὅποιον με ρωτοῦσε τὴν κλασικὴ γ' αὐτὸ ἐρώτηση: «Μὰ σιμχὰ» (ποιὸ εἶναι τὸ ὄνομά σου;) ἀπαντοῦσα λοιπὸν «Νάταν». Πιστέψτε το. Ὁ ἄνθρωπος δὲν καταλάβαινε. Ἐπρεπε νὰ τοῦ εἰπῶ «Νατάν». Ἐν τούτοις ὅλοι με φωνάζουν Νάταν. Τί καταλαβαίνετε λοιπὸν; Νομίζω ὁμῶς πὺς τὸσον ἔσεις ὅσιν καὶ κάθε ξενόφωνο Ἑβραϊκὸ ἔντυπο πρέπει σὲς πρὸμοιες περιπτώσεις νὰ βασίζεται ἐπὶ τὴν Ἑβραϊκὴν γραμματικὴν παρά σὲς πὺς ὁ λαὸς ὁμιλεῖ. Καὶ στὴν Ἑλλάδα, στὰ Ἄγραφα, τὸ κάθισμα τὸ λένε «στρουμπί». Καὶ στὸ Πήλιο «σκαιμνί». Ἡ Ἑλληνικὴ γραμματικὴ ὁμῶς τὸ λέει κάθισμα κι' αὐτὸ εἶναι Ἑλληνικό.

Ὅσο γιὰ τὴ λέξη Καγιέμεθ, Κι' αὐτὸ τὸ θ εἶμαι τῆς γνώσεως ὅτι πρέπει νὰ μείνῃ. Ἀσχετὰ ἂν ὁ λαὸς μας δὲν τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ μας δὲν τὸ λέει. Μήπως οἱ λατινογοαυμένους Ἑβραϊκὲς ἐφημερίδες καὶ ἔντυπα ἄλλα διάφορα δὲν τὸ ἀναπαράστυν με ἸΗ. Ἡ μήπως τὸ ΤΗ δὲν ἀντιστοιχεῖ με Θ Ἑλληνικό; Εἶναι δὰ πολὺ γνωστὸ αὐτό. Μὲ συγχωρεῖτε ἂν σὰς ἔχω κουράσει. Μὰ θεωρῶ καθῆκον νὰ σὰς δώσω τὴν ταπεινὴ μου γνώμη γιὰ μερικὰ τῆς «Γκεουλά».

Ἐγὼ με τὴν σειράν μου θὰ σὰς παρακαλοῦσα ὅπως ἐγκαινιάσητε μιὰ σειρά μαθημάτων Ἑβραϊκῆς γλώσσης. Νομίζω πὺς δὲν εἶναι καὶ τόσο δύσκολο. Ἐξέρω δὲ πόσο εἶναι ἐπιθυμητὸ αὐτὸ ἀπ' τοὺς ὁμοφύλους μας τῆς Ἑλλάδος. Θὰ ἦταν δὲ θεῖο ἔργον αὐτό. Ἄν ἐξέρατε πόσο εἶναι μετανιωμένοι οἱ Ἑβραῖοι Ἕλληνες τοῦ Ἰσραήλ ποὺ δὲν μποροῦν νὰ βγάλουν λέξη μιὰ τὸ στόμα τους. Θὰ ἦταν λοιπὸν καὶ ἀπ' τὴν λαμπρότερες καλλιτερεύσεις τῆς Γκεουλά ἂν ἐγκαινιάζε μιὰ τέτοια σειρά Ἑβραϊκῶν μαθημάτων.

Τέλος ἐρχομαι νὰ χαιρετίσω τὸ λαμπρὸ αὐτὸ ἔργον σας, καὶ νὰ σὰς ὑπό-

Εἰδήσεις τοῦ Κέρεν Καγιέμετ

■ Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Ἰσραήλ, Μοσὲ Σαρφίτ, ἔστειλε στὸν Πρόεδρο τῆς τελευταίας Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ, Δρα Ἐβρατ, εὐχαριστήριον γράμμα γιὰ τὴ συνδρομὴ τοῦ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς συζητήσεως γιὰ τὴν εἰσδοχὴ τοῦ Ἰσραήλ στὸν ΟΗΕ. Στὸ γράμμα εἶχαν ἐπισυναφθῆ δύο διπλώματα ἐγγραφῆς στὴν Χρυσὴ Βίβλο τοῦ Κέρεν Καγιέμετ Λεϊσραέλ.

■ Ἐνα ταχυδρομικὸ γράφειο ἐγκαινιάσθηκε ἐπισημῶς στὴ Μπερσέμπα. Τὸ πρῶτον τηλεγράφημα ἐστάλη στὸν Ὑπουργὸ τῶν Συγκοινωνιῶν, κ. Δαβὶδ Ρεμζ. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἐπιστολῶν ἦταν μιὰ ἐνὸς Σειχῆ Βεδουίνου τοῦ Νέγκεβ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ, στρατιωτῆ στὸν Ἰσραηλιανὸν στρατό.

■ Τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Τελ-Ἀβίβ ξαναδόθηκε ἐπὶ τὴν πολιτικὴν ἀερο οἰκίαν. Πρὸς τὸ παρὸν θὰ ἐξυπηρετῆται τὶς γραμμὲς τοῦ ἐσωτερικοῦ.

■ Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κέρεν Καγιέμετ, Δρ Γκρανόβου, ἔλλαξε τὸ ὄνομα τοῦ σὲ Γκρανιότ.

■ ■ ■

■ Τὰ Τρίκαλα ἔστειλαν Δρχ. 150.000 καὶ ἡ Βέρροια 1 0 000 γιὰ τὴν ἐγγραφή τοῦ ἀείμνητου Μητροπολίτη Δαμασκηνοῦ στὴν Χρυσὴ Βίβλο.

■ Ἡ Ἐπιτροπεία ἔλαβε ἀπ' τὴν Ἱερουσαλήμ τὸ διπλωμα τῆς ἐγγραφῆς τοῦ Μητροπολίτη Γενναδίου στὴ Χρυσὴ Βίβλο. Τὸ διπλωμα ἐστάλη ἐπὶ τὴν Ἐπιτροπὴ Θεσσαλονίκης.

■ Μέσω τῆς ΒΙΖΟ γράφτηκε στὸ Σέφερ Ἀγιέλντ ὁ Ἰσαὰκ Τζιβρέ.

■ Ἐλήφθησαν ἀπ' τὴν Ἱερουσαλήμ τὰ διπλώματα τῆς ἐγγραφῆς στὸ Σέφερ Ἀγιέλντ τῶν μικρῶν Μωδὺς Ναχμία,

σχομαι ὅτι εἶμαι πάντοτε ἐπὶ τὴν διάθεσίν σας, ἂν μπορῶ εἰς τι, νὰ σὰς φανῶ χρήσιμος ἀπ' τὸ Ἰσραήλ. Εἰς ὅτι νομίζετε πὺς δύναμαι νὰ ἐνισχύσω με τὴ μικρὴ μου δύναμιν τὸ περιοδικό σας, μπορεῖτε νὰ μοῦ γράψετε.

Με τὸ καλλίτερον σιωνιστικὸν Σαλώμ

Ἰδικὸς σας
Ναθάν Α. Καμπελῆς
Μεσέκ Ἀἴν Χαρόντ

Ἐχομε ἀπόλυτη συναίσθησιν τῆς σημασίας ποὺ ἔχουν τὰ Ἑβραϊκὰ γιὰ ὅλους μας. Ἀλλὰ ἄς μᾶς πιστέψῃ ὁ κ. Καμπελῆς δὲν εἶναι τόσο εὐκόλως νὰ δημοσιεύονται μαθήματα Ἑβραϊκῆς γλώσσης ἐπὶ τῆς «Γκεουλά». Ἄν μὴ τί ἄλλο ἄς ἔχει ἐπ' ὄψει σου ἕνα ἀνυπερβλητὸν ἐμπόδιον: τὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἑβραϊκῶν τυπογραφικῶν στοιχείων.

Γιὰ τὰ καλά του λόγια, εὐχαριστοῦμε θεομύτατα.

Ἀλβέρτου Ναχμία, Ἰσουδά καὶ Σάρα Ἀροῦχ καὶ Μωδὺς Ἀλχανάτη.

Σιωνιστικὴ Ὀργάνωσις Νέων

Ἡ δράσις τῆς Σ.Ο.Ν. τὸν περασμένον μῆνα ὑπῆρξε ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὴ.

— Τὴν Τρίτη 9 Αὐγούστου ἄρχισε τὸ πρωτὰθλημα τοῦ πῖγκ-πόγκ, τὸ ὁποῖον πλησιάζει πρὸς τὸ τέλος.

— Τὴν Κυριακὴ 14 Αὐγούστου ἔγινε ἐπὶ τῆς Νέα Μάκρη ἐκδρομὴ μετὰ μεγάλη ἐπιτυχία. Ἐλαβαν μέρος περίπου 30 ἄτομα.

— Τὸ Σάββατον 20 Αὐγούστου ἐπὶ τῆς κῆπο τῆς Στέγης ἔγινε μετὰ μεγάλη ἐπιτυχία μουσικὸ ἀπόγευμα μετὰ δίσκους μοντέρας Ἑβραϊκῆς μουσικῆς ποὺ μόλις ἤλθαν ἀπὸ τὸ Ἰσραήλ.

— Στὶς 24 Αὐγούστου ὁ κ. Ρ. Κοὲν μίλησε ἐπὶ τῆς Στέγης μετὰ θέμα: «Α, Γκόρντον, ὁ Ἰδρυτὴς τοῦ θεσμοῦ τῶν κιμπουτοῖμ».

— Στὶς 29 Αὐγούστου ἔγινε ἐπὶ τῆς κῆπο τῆς Στέγης μιὰ ἐνδιαφέρουσα συζήτηση περὶ Σιωνισμοῦ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔλαβαν μέρος περίπου 20 ἄτομα. Τὴν συζήτηση διεύθυνε ὁ κ. Ἐρ. Φόρτης.

— Τὴν Κυριακὴ 4 Σεπτεμβρίου ἡ ὀργάνωσις ἐξέδραμε ἐπὶ τῆς Καβούρι, ἐπὶ τῆς ἐκδρομῆς ἔλαβαν μέρος περίπου 25 ἄτομα.

— Τὴν Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου συνεχίσθη ἡ περὶ Σιωνισμοῦ συζήτηση ἐπὶ τῆς Στέγης. Ἡ δευτέρα αὐτὴ συζήτηση, ποὺ διεύθυνε πάλιν ὁ κ. Ε. Φόρτης, ἔλαβαν μέρος 20 ἄτομα.

— Τὴν Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου ὁ κ. Γ. Φόρτης μίλησε μετὰ μεγάλη ζωντανία γιὰ τὸν πόλεμον τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἰσραήλ.

Ἡ δράσις θὰ συνεχισθῆ μετὰ τὸν ἴδιον ρυθμὸν ἕως τῆς 25 Σεπτεμβρίου ὁπότε ἕως τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους θὰ ἐπέλθουν ὀρισμένους μεταβολές.

ΣΙΩΝΙΣΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΥ 3

ΤΗΛ. 28556

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Τὴν 15 Σεπτεμβρίου ἀρχίζουν τὰ μαθήματα Ἑβραϊκῆς γλώσσης. Πληροφορίαι καὶ ἐγγραφαὶ καθημερινῶς εἰς τὰ γραφεῖα, Περιάνδρου 3.

ΣΕΦΕΡ ΑΓΙΕΛΕΝΤ

↑
ΝΤΡΟΡ ΣΑΜΟΥΕΛ
ΜΙΖΡΑΧΗ του Ίουρντά,
από την Κέρκυρα, ηλικίας
3 ετών.

ΕΦΡΑΙΜ ΚΑΙΣΑΡ ΦΟΡΤΗΣ
του Μαοκέλλον, από το Τελ'Αβιβ,
ηλικίας 14 μηνών.

↑
ΙΣΑΑΚ ΣΟΔΟΜΩΝ
του Ίεσοού, από τα Τρί-
καλα, ηλικίας 6 μηνών.

ΕΒΡΑΪΚΟ ΠΝΕΥΜΑ

Της διασποράς.

Ένας Έβραϊός :
ένας παλιο-
πώλης.

Δύο Έβραίοι :
δύο τραπε-
ζίτες.

Τρεις Έβραίοι :
κλονίζεται ή
άγορά.

«Τί έπαθες ; κοιτσαίνεις ;»

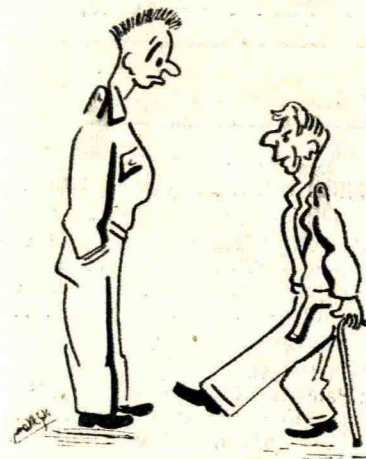
«Όχι. Άλλά με τó ένα πόδι είμαι
ακόμα στό στρατό και με τó άλλο
έξω άπ' τó στρατό.»

(«Νταβάρ Άσαβοά»)

↑
Χιούμορ «Τσένα» : «Περίμενε λίγο, τώρα
θάροθ η Ντόβ».

(Ντόβ, πού είναι τó μικρό όνομα του
Υπουργού του Έφοδιασμού, σημαίνει
«άρκούδα».)
(«Journal de Jerusalem»)

Και στην Άμερική μάς είπανε ότι στό
Ίσραήλ δέν πέφτει ούτε σταγόνα βρο-
χής τó καλοκαίρι. («Νταβάρ Άσαβοά»)

Διευθυντής - Ύπεύθυνος :
ΕΡΡΙΚΟΣ Κ. ΦΟΡΤΗΣ Κατοικία : Πατησίων
160 β - Άθήναι.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου :
ΒΙΚΤΩΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Κατοικία : Πρού-
σης 21 - Περιστέρι.

ΤΥΠΟΙΣ : Π. Α. ΔΙΑΛΛΗΜΑ

